

บทที่ 3

ศึกษากรณีเฉพาะพื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติบึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์

3.1 สภาพโดยทั่วไปของพื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติบึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์

3.1.1 จังหวัดนครสวรรค์

ที่ตั้งอาณาเขตพื้นที่และการปกครอง จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ตั้งอยู่ในเขตภาคกลางตอนบนและภาคเหนือตอนล่างเป็นประตูสู่ภาคเหนือระหว่างเส้นละติจูดที่ 15 องศา 40 ลิปดาตะวันออก กับ 16 องศา 10 ลิปดาเหนือ และระหว่างเส้นลองจิจูดที่ 99 องศา 05 ลิปดาตะวันออก ตั้งอยู่ต้นแม่น้ำเจ้าพระยาห่างจากกรุงเทพมหานครไปทางเหนือ เส้นทางสายเอเชียเป็นระยะทาง 237 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 9,646 ตารางกิโลเมตร หรือ 6,048,128 ไร่ พื้นที่ส่วนมากเป็นที่ลุ่มเหมาะแก่การเกษตร โดยมีพื้นที่การเกษตรเป็นทีนา 2,232,625 ไร่ พื้นที่ปลูกพืชไร่และเลี้ยงสัตว์ 1,502,404 ไร่ รวมพื้นที่เกษตรกรรม 4,901,054 ไร่ หรือประมาณ 81.03% ของพื้นที่ทั้งหมด พื้นที่คลอง หนอง บึง 702,801 ไร่ นอกนั้นเป็นป่าสงวนซึ่งมีป่าไม้ใหญ่และภูเขาสลับซับซ้อน สำหรับแหล่งน้ำขนาดใหญ่ คือ บึงบอระเพ็ด อันเป็นแหล่งประมงน้ำจืดที่สำคัญของจังหวัด มีแม่น้ำสำคัญ ดังนี้

- แม่น้ำปิง เป็นที่รวมของแม่น้ำปิงและวัง ซึ่งไหลมาบรรจบกันที่จังหวัดตาก ใช้น้ำแม่น้ำปิงแล้วไหลผ่านจังหวัดกำแพงเพชร มารวมกับแม่น้ำน่าน (แควใหญ่) ที่ตำบลปากน้ำโพ
- แม่น้ำน่าน (แควใหญ่) เป็นที่รวมของแม่น้ำยมกับแม่น้ำน่านไหลผ่านจังหวัดแพร่ น่าน อุตรดิตถ์ พิษณุโลก และพิจิตร มาบรรจบกันที่ ตำบลเกยไชย อำเภอชุมแสง และไหลผ่านมาบรรจบกับแม่น้ำปิงที่ตำบลปากน้ำโพ
- แม่น้ำเจ้าพระยา เดิมจากแม่น้ำปิงกับแม่น้ำน่าน (ปิงรวมกับวัง ยมรวมกับน่าน) ไหลมารวมกันที่ตำบลปากน้ำโพ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ เป็นต้นกำเนิดแม่น้ำเจ้าพระยา

จังหวัดนครสวรรค์ มีอาณาเขต ดังนี้

- ทิศเหนือติดต่อกับจังหวัดพิจิตร กำแพงเพชร
- ทิศใต้ติดต่อกับจังหวัดลพบุรี อุทัยธานี ชัยนาท และสิงห์บุรี
- ทิศตะวันออกติดต่อกับจังหวัดเพชรบูรณ์
- ทิศตะวันตกติดต่อกับจังหวัดตาก อุทัยธานี

¹ เอกสารแนะนำจังหวัดนครสวรรค์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, หน้า 1 - 7.

แบ่งการปกครองออกเป็น 12 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอ ดังนี้

1. อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์	2. อำเภอลาดยาว
3. อำเภอบรรพตพิสัย	4. อำเภอตากสิน
5. อำเภอชุมแสง	6. อำเภอท่าตะโก
7. อำเภอหนองบัว	8. อำเภอพยุหะคีรี
9. อำเภอโกรกพระ	10. อำเภอไพศาลี
11. อำเภอเก้าเลี้ยว	12. อำเภอตากฟ้า
13. กิ่งอำเภอแม่วงก์	14. กิ่งอำเภอแม่เปิน

ลักษณะภูมิประเทศจังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์เป็นที่ราบลุ่มอันอุดมสมบูรณ์โดยล้อมด้วยภูเขาต่าง ๆ ได้แก่ ภูเขาทองโกฏ และเขาลวง ซึ่งเป็นเทือกเขาหนึ่งของภูเขาตะนาวศรีด้านเหนือและด้านตะวันตก ภูมิประเทศของพื้นที่สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางเฉลี่ยประมาณ 30 เมตร พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบแต่ไม่ได้เป็นผืนเดียวกันตลอด ยังคงมีแนวเขาเป็นแนวยาวหรือเป็นเขาโดดแทรกอยู่ระหว่างที่ราบหลายแห่งแต่เป็นภูเขาที่มีความสูงเพียงเล็กน้อยเท่านั้น นครสวรรค์จึงเป็นเมืองที่มีลักษณะคล้ายกะทะ เพราะพื้นที่โดยรอบมีภูเขาเป็นขอบอยู่ พื้นที่ค่อม ๆ สูงทางด้านตะวันตก ทางตอนกลางเป็นพื้นที่ราบและพื้นที่ลุ่มต่ำสภาพดินฟ้าอากาศโดยทั่วไปค่อนข้างร้อนจัด ในฤดูร้อนอุณหภูมิโดยเฉลี่ยประมาณ 32.22 และค่อนข้างหนาวในฤดูหนาวอุณหภูมิโดยเฉลี่ยประมาณ 25.05 มีลักษณะร้อนชื้นสลับแห้งอุณหภูมิมีความแตกต่างกันระหว่าง 40.6 ถึง 11.5 องศาเซลเซียส ปริมาณน้ำฝนตกเฉลี่ย 886 มิลลิเมตรต่อปี ภูมิอากาศค่อนข้างแห้งแล้ง มี 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูฝน ฤดูหนาว มีการคมนาคมขนส่ง คือ²

1. ทางรถไฟ โดยทางรถไฟสายเหนือกรุงเทพฯ - เชียงใหม่ เดินทางใช้เวลา 3 ชั่วโมง 15 นาที ระยะทาง 250 กิโลเมตร
2. ทางรถยนต์ ทางหลวงสำคัญเชื่อมจังหวัดนครสวรรค์กับจังหวัดใกล้เคียง เช่น ถนนพหลโยธิน ทางหลวงสายเอเชีย
3. ทางน้ำ ส่วนใหญ่จะเป็นเส้นทางล่องแพ ล่องซุงมาจากทางภาคเหนือ ขนส่งสินค้าจากนครสวรรค์ - ท่าเดียนกรุงเทพฯ

² เอกสารแนะนำจังหวัดนครสวรรค์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, หน้า 1 - 7.

ทรัพยากรธรรมชาติจังหวัดนครสวรรค์

- ป่าไม้ ปัจจุบันป่าไม้มีน้อยมาก โดยเฉพาะเขตภูเขาสูงทางด้านตะวันตกของเขตกิ่งอำเภอแม่วงก์ และกิ่งอำเภอแม่เปิน
- แร่ธาตุ แร่ยิปซัมมีมากกว่าแร่อื่น ๆ อยู่ในเขตตำบลคลั่ง อำเภอหนองบัว ปัจจุบันได้เปิดทำเหมืองอยู่ ส่วนแร่ธาตุอื่น ๆ เช่น แร่เหล็กที่อำเภอพยุหะคีรี เฟลด์สปาร์ที่อำเภอตากาลี หินอ่อนที่อำเภอบรรพตพิสัย เป็นต้น
- สัตว์น้ำ เนื่องจากจังหวัดนครสวรรค์เป็นที่ลุ่มมีหนองบึงลำคลองและแม่น้ำสายต่าง ๆ ไหลผ่าน จึงอุดมสมบูรณ์ไปด้วยสัตว์น้ำจืดเกือบทุกชนิดให้ประชาชนได้ประกอบอาชีพทางการประมงมาก

3.1.2 ประวัติความเป็นมาของบึงบอระเพ็ด

เนื่องจากกระทรวงเกษตรธิการ ได้ดำริเห็นว่า สมควรจะได้ดำเนินการทำนุบำรุงรักษาพันธุ์ปลาน้ำจืดในบริเวณที่ลุ่มบึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์ เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติที่ใหญ่ที่สุดในภาคกลางของประเทศ จึงได้มีคำสั่งให้ ดร. ฮิวจ์ แมคคอร์มิค สมิท ที่ปรึกษาเพาะพันธุ์ปลาชาวอเมริกันออกไปทำการสำรวจและได้รายงานเสนอความเห็นเมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2466 ว่า บึงบอระเพ็ดเป็นบึงที่ใหญ่ที่สุดของประเทศที่จะใช้เป็นที่เพาะพันธุ์สัตว์น้ำ เพราะมีสภาพภูมิประเทศ และมีสภาพแวดล้อมเหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของลูกปลา ปลาจะอาศัยเลี้ยงตัววางไข่ และแพร่ขยายพันธุ์กระจายออกไปสู่น้ำเจ้าพระยา และลำน้ำที่เชื่อมต่อกันอีกทั้งปรากฏว่ามีพันธุ์ปลาน้ำจืดแทบทุกชนิดได้อาศัยอยู่ในบึงนี้ ควรที่จะได้บำรุงรักษาลักษณะแหล่งความเป็นอยู่ของปลาที่อาศัยอยู่ในบึงนี้ให้เจริญยิ่งขึ้นโดยการกันทำนบปลา และสร้างประตูระบายน้ำตามปากคลองต่าง ๆ เพื่อระบายน้ำออกจากบึง เพื่อให้ น้ำในบึงขังอยู่ตลอดเวลา³

กระทรวงเกษตรธิการและกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ จึงได้นำเรื่องนี้มากราบบังคมทูลของพระบรมราชานุญาตสงวนบึงบอระเพ็ดไว้เป็นที่เพาะพันธุ์สัตว์น้ำ โดยสร้างคันกันน้ำและประตูระบายน้ำ เพื่อกักเก็บน้ำให้ได้ระดับ +23.80 รทก. ตลอดปี ซึ่งได้รับพระบรมราชานุญาตให้ดำเนินการได้ตามที่กราบบังคมทูลทั้งนี้ เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2469⁴

³ “โครงการปรับปรุงสภาพการประมงในบึงบอระเพ็ด พ.ศ. 2515 หน่วยงานบริหารงานการประมงและการพัฒนาประมงในแหล่งน้ำใหญ่” กองบำรุงพันธุ์สัตว์น้ำ กรมประมง, มิถุนายน 2515, หน้า 6 - 10.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 6 - 10.

ต่อมาในปี พ.ศ. 2470 จึงได้เริ่มสร้างทำนบกั้นน้ำ และประตูประบายน้ำจนแล้วเสร็จสามารถกั้นน้ำได้ตลอดปี และใน พ.ศ. 2471 กระทรวงพระคลังมหาสมบัติได้ประกาศกำหนดเขตบึงบอระเพ็ดไว้เป็นที่รักษาพืชพันธุ์ และต่อมาในปี พ.ศ. 2473 ได้พิจารณาแก้ไขเปลี่ยนแปลงอีกครั้งหนึ่ง โดยกำหนดเนื้อที่ที่ได้ประกาศหวงห้ามไว้ประมาณ 250,000 ไร่ และในเวลาต่อมาเนื่องจากพื้นที่รอบ ๆ บึงบอระเพ็ดที่ดินขึ้น และได้ถูกราษฎรบุกรุกเข้ามาอยู่อาศัยและทำกิน รัฐบาลจึงได้ตราพระราชกฤษฎีกา ลงวันที่ 4 สิงหาคม 2480 เพิกถอนการหวงห้ามที่ดินบางส่วน อันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินบริเวณบึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์ ให้คงมีพื้นที่หวงห้ามเหลือเพียงประมาณ 132,737 ไร่เศษ มาจนถึงปัจจุบันนี้ โดยมีอาณาเขตติดต่อ 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง, อำเภอชุมแสง และอำเภอท่าตะโก ในเขตจังหวัดนครสวรรค์

ต่อมาในปี พ.ศ. 2490 กระทรวงเกษตรได้กำหนดแบ่งเขตที่รักษาพืชพันธุ์ ออกเป็น 2 เขต คือ เขตที่ 1 เป็นเขตหวงห้ามมิให้ผู้ใดทำการประมงโดยเด็ดขาด มีเนื้อที่ 38,850 ไร่ เขตที่ 2 เป็นเขตหวงห้ามที่อนุญาตให้ราษฎรทำการประมงได้ โดยใช้เครื่องมือบางชนิดตามที่ทางราชการกำหนดให้ใช้ มีเนื้อที่ 93,887 ไร่เศษ⁵

สำหรับการแบ่งเขตรักษาพืชพันธุ์สัตว์น้ำ ออกเป็น 2 เขตนั้นยังคงเป็นอยู่มาจนถึงปัจจุบันนี้

บึงบอระเพ็ด เป็นที่ลุ่มต่ำได้รับน้ำฝนที่ไหลมาจากทางอำเภอชุมแสง และอำเภอท่าตะโก และบางปีในฤดูฝนหากน้ำในแม่น้ำน่านมีระดับสูงกว่าระดับน้ำในบึงบอระเพ็ด น้ำในแม่น้ำน่านก็จะไหลผ่านคลองบึงบอระเพ็ดเข้าสู่บึงบอระเพ็ด และหากระดับน้ำในบึงบอระเพ็ดสูงกว่าระดับเก็บกักสูงสุด (23.80 รทก.) ก็จะไหลล้นข้ามฝายน้ำล้น และถูกระบายออกจากประตูประบายน้ำเข้าสู่แม่น้ำน่านและแม่น้ำเจ้าพระยา ต่อมาสภาพแหล่งน้ำในบึงบอระเพ็ดได้ดินขึ้นเสื่อมโทรมลงเนื่องจากการตกตะกอนของดินและซากเน่าเปื่อยของพืชน้ำ จึงทำให้สภาพระบบนิเวศวิทยาของแหล่งน้ำนี้ไม่เหมาะสมต่อการอยู่อาศัย การแพร่พันธุ์วางไข่และเลี้ยงดูตัวอ่อนของสัตว์น้ำ จึงส่งผลให้ผลผลิตทางการประมงในบึงบอระเพ็ดลดลง ดังนั้นต่อมาจึงได้ทำการบูรณะปรับปรุงบึงบอระเพ็ด โดยมีการระบายน้ำออกจากบึงบอระเพ็ดมาแล้ว จำนวน 3 ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ 1 เมื่อปี พ.ศ. 2503 เพื่อปรับสภาพของแหล่งน้ำ

ครั้งที่ 2 เมื่อปี พ.ศ. 2515 เพื่อปรับสภาพของแหล่งน้ำ

ครั้งที่ 3 เมื่อปี พ.ศ. 2534 เพื่อปรับสภาพของแหล่งน้ำ และสร้างบูรณะปรับปรุงตาม

โครงการบูรณะปรับปรุงแหล่งน้ำธรรมชาติขนาดใหญ่ของกรมประมง โดยระบายน้ำออกบึงบอระเพ็ดบางส่วนเพื่อทำการขุดลอกบึงบางจุดที่ดินขึ้น พร้อมทั้งสร้างประตูประบายน้ำและฝายน้ำล้นขึ้นใหม่ โดยทำการก่อสร้าง

⁵ กรมประมง, “สรุปผลการปฏิบัติงาน ประจำปี 2539 หน่วยอนุรักษ์ทรัพยากรประมงน้ำจืดบึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์,” 10 ตุลาคม 2539.

แล้วเสร็จในปี 2536 ซึ่งภายหลังจากบูรณะปรับปรุงเสร็จจะทำให้บึงบอระเพ็ดสามารถเก็บกักน้ำได้สูงสุดในระดับที่ 24.00 รทก.

สภาพภูมิประเทศบึงบอระเพ็ดหลังการบูรณะปรับปรุง จากการสำรวจเมื่อเดือนเมษายน 2536 พบว่า ระดับเก็บกักน้ำของบึงบอระเพ็ดเท่ากับ +23.74 รทก. มีพื้นที่ผิวน้ำประมาณ 87,937 ไร่ โดยมีความยาวประมาณ 22,600 เมตร ความกว้างประมาณ 12,650 เมตร ความลึกเฉลี่ย 2.85 เมตร ส่วนที่ลึกที่สุดประมาณ 5.90 เมตร โดยพบว่า มีพื้นที่น้ำท่วมกระจายอยู่มากคิดเป็น 70 - 80% ของพื้นที่น้ำ

3.2 สภาพปัญหาของพื้นที่ชุ่มน้ำบึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์

3.2.1 ปัญหาด้านการจัดการ

การประมงน้ำจืดในบึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์ ส่วนใหญ่นั้นประชาชนส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นประมงแบบยังชีพ โดยส่วนใหญ่มุ่งจับปลาเพื่อบริโภคในครอบครัวและค้าขายเล็กน้อยเพื่อนำเงินมาจุนเจือครอบครัว ส่วนการจับปลาหรือการทำกรประมงเพื่อการค้าจริง ๆ นั้น ส่วนใหญ่มีอยู่ในบริเวณแหล่งน้ำท่วมตามบริเวณที่ราบลุ่มน้ำท่วมตามบริเวณที่ราบลุ่มสองฝั่งแม่น้ำสายสำคัญ ๆ เช่น แม่น้ำเจ้าพระยา, ป่าสัก, สะแกกรัง, ลพบุรี, แม่กลอง เป็นต้น โดยการจับปลาในแหล่งน้ำท่วมได้ปลาในปริมาณที่มากเกินไปกว่าที่จะบริโภคหมดภายในท้องถิ่น จึงมีการส่งไปจำหน่ายยังท้องที่ห่างไกล นอกจากนี้ยังได้ผลผลิตปลาบางส่วนจากบ่อเลี้ยงปลา, ท้องทุ่งนา และการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำด้วย⁶

สำหรับสาเหตุหรือปัญหาทางด้านการจัดการของบึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์ นั้นมีปัญหาในการจัดการสำคัญอยู่ 2 ประการ คือ

1. การลดจำนวนลงของทรัพยากรสัตว์น้ำ

1.1 การจับปลาที่มากเกินไปจนสมควร ในบริเวณพื้นที่บึงบอระเพ็ดในสภาพปัจจุบันมีการจับปลาที่มากเกินไปจนควร (over fishing) ซึ่งหมายความว่า มีการจับปลาหรือสัตว์น้ำขึ้นมาเพื่อค้าขาย หรือบริโภคเกินกว่าที่กำลังผลิตรธรรมชาติจะสร้างขึ้นมาทดแทนกันใหม่ได้⁷

⁶ สัมภาษณ์ อาจารย์สุรินทร์ ฤทธิ์จุง, รองผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาประมงน้ำจืดนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์, เมื่อวันที่ 3 เมษายน 2540.

⁷ กรมประมง, “สรุปผลการปฏิบัติงาน ประจำปี 2539 หน่วยอนุรักษ์ทรัพยากรประมงน้ำจืดบึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์,” 10 ตุลาคม 2539.

ดังนั้นในกรณีนี้ ทางศูนย์พัฒนาประมงน้ำจืดนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ที่มีหน้าที่ในการดูแลรักษา ควบคุมการทำการประมงของประชาชนหรือชาวประมงที่อาศัยบึงบอระเพ็ดในการทำการประมง ได้มีการกำหนดเขตที่รักษาพิชพันธุ์ตามพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 ของบึงบอระเพ็ดเป็น 2 เขต คือ⁸

เขตที่ 1 เป็นเขตหวงห้ามมิให้ผู้ใดทำการประมงโดยเด็ดขาดมีเนื้อที่ประมาณ 38,850 ไร่

เขตที่ 2 เป็นเขตหวงห้ามที่อนุญาตให้ราษฎรทำการประมงได้โดยใช้เครื่องมือบางชนิดตามที่ราชการกำหนดให้ใช้ มีเนื้อที่ 93,887 ไร่

แต่เนื่องจากความต้องการทางด้านปัจจัยทางเศรษฐกิจของประชาชนหรือชาวประมงในบริเวณบึงบอระเพ็ดมีสูงมากขึ้นเรื่อย ๆ ตลอดรวมถึงจำนวนปลาที่ลดปริมาณลงทำให้มีการบุกรุกหรือเข้าไปทำการประมงในเขตที่ 1 หรือเขตที่ได้หวงห้ามไว้เด็ดขาดไม่ให้เกิดการประมงหรือจับปลาในเขตนี้ ทำให้เจ้าหน้าที่ทางราชการต้องออกมาตรวจจับและสอดส่องดูแลควบคุมการจับปลาหรือการทำประมงของชาวประมงในบริเวณบึงบอระเพ็ดตลอดเวลา⁹

รวมไปถึง การใช้เครื่องมือซืดปลา การจับปลาในฤดูวางไข่ หรือเครื่องมือที่ทางราชการไม่อนุญาตให้ใช้ทำการประมงหรือจับปลาในเขตที่ 1 และเขตที่ 2 อันเป็นผลทำให้ปริมาณจำนวนปลาในบึงบอระเพ็ดลดน้อยลงไปมาก ซึ่งทางศูนย์ประมงน้ำจืดนครสวรรค์ต้องคอยส่งเจ้าหน้าที่ประมงตรวจจับและควบคุมดูแลการจับปลาหรือการทำประมงของชาวประมงในบริเวณบึงบอระเพ็ดด้วย¹⁰

1.2 ภาวะมลพิษทางน้ำ สำหรับบึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์ ในสภาพปัจจุบันก็ได้รับภาวะน้ำเสียจากแหล่งชุมชนมีบ้างพอสมควร โดยเฉพาะสารเคมีและสารอินทรีย์ที่ตกค้างในปริมาณสูง นอกจากนี้ยังมีน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมบางประเภท เช่น น้ำทิ้งจากโรงงานผลิตกระดาษ ที่ไหลมาจากทางภาคเหนือ เช่น แม่น้ำปิง ลงมาสู่ทางตอนบนของบึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งน้ำทิ้งจากโรงงานเหล่านี้จะประกอบไปด้วย สารเคมีที่เป็นอันตรายที่เป็นพิษต่อสัตว์น้ำและอาหารของสัตว์น้ำต่าง ๆ ในบึงบอระเพ็ดด้วย รวมไปถึงการใช้ยาปราบศัตรูพืชในการทำปริงในบริเวณบึงบอระเพ็ด หากปลาได้รับสารพิษใน

⁸ สัมภาษณ์ อาจารย์สุฉินทร์ ฤทธิ์จุง, รองผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาประมงน้ำจืดนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์, เมื่อวันที่ 3 เมษายน 2540.

⁹ สัมภาษณ์ คุณสุนทร รุ่งเรือง, เจ้าหน้าที่ประมง 2 หน่วยอนุรักษ์ทรัพยากรประมงน้ำจืดบึงบอระเพ็ด, เมื่อวันที่ 3 เมษายน 2540.

¹⁰ เรื่องเดียวกัน.

ความเข้มสูงจะตายทันที แต่ถ้าหากได้รับในความเข้มข้นที่ต่ำจะทำให้ร่างกายอ่อนแอและภูมิคุ้มกันทางโรคต่ำด้วย

สภาพปัญหาเหล่านี้ของบึงบอระเพ็ดทำให้กรมประมงโดยศูนย์ประมงน้ำจืดนครสวรรค์กำลังเร่งหาทางป้องกันอย่างเร่งด่วนในขณะนี้¹¹

1.3 การสร้างสิ่งกีดขวางทางเดินของสัตว์น้ำ ปัญหาที่สำคัญด้านการจัดการของบึงบอระเพ็ดอีกประเด็นหนึ่ง คือ การบุกรุก รุกล้ำบริเวณบึงบอระเพ็ดของราษฎรในบริเวณบึงบอระเพ็ด เช่น เมื่อปี พ.ศ. 2480 บึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์ แห่งนี้มีพื้นที่ผิวน้ำมากกว่า 132,737 ไร่ 56 ตารางวา ต่อมา มีการก่อสร้างฝาย เขื่อนต่าง ๆ ขวางกั้นทางเดินน้ำในบึงบอระเพ็ด มีผลทำให้หนองหรือบึงที่อยู่บริเวณใต้เขื่อนได้รับน้ำหล่อเลี้ยงไม่เพียงพอ เป็นสาเหตุให้แหล่งน้ำดังกล่าวตื้นเขินและมีพันธุ์ไม้น้ำขึ้นหนาแน่น ทำให้แปรสภาพกลายเป็นพื้นดินมากขึ้นทุกทีและราษฎรก็ถือโอกาสเข้าจับจองและบุกรุกเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ที่ตื้นเขินเหล่านั้นด้วย

ซึ่งการสร้างสิ่งกีดขวาง เช่น เขื่อน ฝาย หรือสิ่งกีดขวางทางเดินน้ำนั้น เป็นอุปสรรคกีดขวางต่อการเดินทางอพยพย้ายถิ่นของสัตว์น้ำ เช่น ปลากะโห้ ปลายี่สกไทย เป็นต้น ไม่สามารถเดินทางไปวางไข่ในแหล่งวางไข่ หรือเดินทางมาหากินตามแหล่งน้ำเดิมได้ อันมีผลทำให้ปริมาณปลาในบริเวณบึงบอระเพ็ดมีจำนวนที่ลดน้อยลงไป¹²

2. การลดจำนวนลง และการเสื่อมโทรมของบึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์ จากสภาพของบึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์ ในสภาพปัจจุบันได้ลดจำนวนของพื้นที่ลงไปมาก เนื่องจากการตื้นเขินและการบุกรุกเข้าทำประโยชน์ของประชาชนในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น ประกอบกับบริเวณบางส่วนของบึงบอระเพ็ดมีสภาพเสื่อมโทรมตื้นเขินไม่เหมาะสมต่อการอยู่อาศัยการแพร่พันธุ์วางไข่และการเลี้ยงดูตัวอ่อนของสัตว์น้ำ จึงทำให้ผลผลิตทางการประมงของบึงบอระเพ็ดลดลง¹³

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹¹ สัมภาษณ์ อาจารย์สุอินทร์ ฤทธิ์จรุง, รองผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาประมงน้ำจืดนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์, เมื่อวันที่ 3 เมษายน 2540.

¹² เรื่องเดียวกัน.

¹³ เรื่องเดียวกัน.

จากสภาพปัญหาข้างต้นนั้น ทำให้ก่อให้เกิดปัญหาด้านการจัดการของเจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนา ประมงน้ำจืดนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ อย่างมาก ในการให้ราษฎรในพื้นที่บึงบอระเพ็ดได้ไปใช้ประโยชน์ ในการทำการประมงหรือจับปลา รวมไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำและพื้นที่ของบึงบอระเพ็ดให้ถูกบุกรุก หรือรุกราล้างไปน้อยที่สุด โดยให้อยู่สภาวะที่สมดุลกับจำนวนประชากรหรือชาวประมงที่ใช้บึงบอระเพ็ดในการ จับปลาหรือทำการประมง

3.2.2 ปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง

3.2.2.1 ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและสังคม บริเวณบึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์ เป็น พื้นที่ที่มีปัญหาด้านการประมงเป็นเวลา ช้านาน เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยสัตว์น้ำนานาชนิด และประชาชนได้อาศัยการจับสัตว์น้ำเป็นอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวมาช้านานแล้ว ซึ่งในปัจจุบันชาว ประมงในบริเวณบึงบอระเพ็ดได้เปลี่ยนการจับสัตว์เพียงเพื่อการยังชีพมาเป็นเพื่อการค้ามากขึ้น จึงก่อปัญหา การจับสัตว์น้ำที่ผิดวิธีและฝ่าฝืนกฎหมายมากขึ้น¹⁴

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผลกระทบในการใช้มาตรการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำในฤดู ปลา น้ำจืดวางไข่ หรือภาษาชาวบ้าน เรียกว่า “ปลาแดง” โดยทางศูนย์ประมงน้ำจืดนครสวรรค์ ได้กำหนด ห้าม จับปลาหรือทำการประมงทั้งในเขตที่ 1 และเขตที่ 2 โดยเด็ดขาด เนื่องจากเป็นฤดูปลาวางไข่เกิดผลกระทบ ขึ้นอย่างมากเนื่องจากมีจำนวนชาวประมงเพื่อการค้าเพิ่มมากขึ้น และชาวประมงส่วนใหญ่มีความรู้ต่ำและ ฐานะยากจนเป็นส่วนใหญ่¹⁵

ส่วนการทำนาปรังของชาวประมงหรือชาวบ้านบริเวณบึงบอระเพ็ดนั้นได้ผลไม่ดี เท่าที่ควร เนื่องจากขาดความรู้และความชำนาญในการเพาะปลูก การเกษตรกรรม เนื่องจากอาชีพดั้งเดิมคือ การจับปลาหรือการประมงในบึงบอระเพ็ด ประกอบช่วงฤดูน้ำหลากที่ให้น้ำในบึงบอระเพ็ดเพิ่มปริมาณสูง ขึ้น ทำให้น้ำท่วมพื้นที่การทำนาปรัง การกสิกรรมของชาวประมงจนได้รับความเสียหายเรื่อยมา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹⁴ สัมภาษณ์ อาจารย์สุอินทร์ ฤทธิ์จรุง, รองผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาประมงน้ำจืดนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์, เมื่อวันที่ 3 เมษายน 2540.

¹⁵ เรืองเดียวกัน.

ซึ่งในช่วงฤดูหวงห้ามการทำการประมงในฤดูปลาวางไข่ ชาวประมงส่วนใหญ่ไม่มีอาชีพอื่นรองรับ ณ ช่วงระยะเวลาดังกล่าวชาวประมงต้องชวนขวายเป็นอาชีพอื่น และอพยพย้ายถิ่นฐานไปหางานทำที่อื่น เช่น งานก่อสร้างในตัวจังหวัดนครสวรรค์ และจังหวัดใกล้เคียง ซึ่งเป็นผลกระทบทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมของชาวประมงในบริเวณบึงบอระเพ็ด ประกอบกับชาวประมงบางส่วนไม่ยอมอพยพย้ายถิ่นฐานไปหางานทำในพื้นที่อื่นในช่วงฤดูปลาวางไข่ เนื่องจากไม่มีความรู้ที่สามารถประกอบอาชีพอื่น ๆ ได้ จึงทำการลักลอบและจับปลาหรือทำการประมงในบริเวณบึงบอระเพ็ดในฤดูปลาวางไข่ในช่วงเวลาที่เจ้าหน้าที่ประมงไม่ได้ออกตรวจตรา หรือตรวจจับ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาการควบคุมดูแล การอนุรักษ์พันธุ์ปลาต่าง ๆ ของเจ้าหน้าที่ประมงของศูนย์พัฒนาประมงน้ำจืดนครสวรรค์ เป็นอย่างมาก¹⁶

3.2.2.2 ปัญหาทางด้านการเมือง ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งของบึงบอระเพ็ด คือ ปัญหาผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน บางท้องที่ เช่น ในเขตจังหวัดนครสวรรค์ โดยเฉพาะลำคลองบางพระหลวง เขตอำเภอเมือง อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ในรอบปี 2539 ผู้มีอิทธิพลดังกล่าวได้สนับสนุนให้ราษฎรลงรั้วไซมาน ในลำคลองดังกล่าว เมื่อเจ้าหน้าที่เข้าไปจับกุมไปปลุกมือชาวบ้านปิดล้อมเจ้าหน้าที่ไม่ให้ออกจากพื้นที่ เจ้าหน้าที่ได้ติดต่อฝ่ายปกครองมาเจรจาและสามารถออกจากพื้นที่ได้ หลังจากนั้นก็มีการใช้อิทธิพลข่มขู่เจ้าหน้าที่และปิดล้อมอีกหลายครั้ง ทำให้เจ้าหน้าที่กรมประมงมีความยากลำบากในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของศูนย์ประมงน้ำจืดนครสวรรค์ ซึ่งในสภาพปัจจุบันแม้ว่าปัญหาผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นจะลดน้อยลง แต่ก็ยังประสบปัญหาอยู่¹⁷

3.2.3 ปัญหาด้านกฎหมาย

กฎหมายหลักที่ใช้ในการอนุรักษ์และควบคุมการใช้ประโยชน์ของชาวประมงและประชาชนบริเวณพื้นที่บึงบอระเพ็ด คือ พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 ซึ่งถึงแม้ว่ากฎหมายฉบับนี้เป็นกฎหมายที่เก่าและเนื้อหาสาระบางมาตราล้าสมัยไม่สามารถใช้กับสถานการณ์ในปัจจุบันได้ แต่สำหรับชาวประมงในบึงบอระเพ็ดโดยส่วนใหญ่มีความรู้ต่ำและมีฐานะยากจน ประกอบกับการทำการประมงหรือจับปลาในบึงบอระเพ็ดนั้น เพียงเพื่อยังชีพตนเองและครอบครัว ถึงแม้ว่าในสภาพปัจจุบัน พบว่า มีการทำการประมงหรือจับปลาเพื่อค้าขายเพิ่มมากขึ้นก็เพียงเพื่อนำเงินจากการขายปลาหรือทำการประมงมาอุดหนุนจุนเจือครอบครัวในแต่ละวันเท่านั้น ไม่ได้มีการประกอบอาชีพประมง หรือจับปลาที่เป็นอุตสาหกรรมหรือเพื่อการค้ามากนัก ดังนั้นถือได้ว่า พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 เป็นกฎหมายที่สอดคล้องต่อการประมงหรือการจับปลาของชาวประมงในบริเวณพื้นที่บึงบอระเพ็ด

¹⁶ เรื่องเดียวกัน.

¹⁷ สัมภาษณ์ อาจารย์สุรินทร์ ฤทธิ์จรุง, รองผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาประมงน้ำจืดนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์, เมื่อวันที่ 3 เมษายน 2540.

สำหรับประเด็นปัญหาด้านกฎหมายของพื้นที่ชุ่มน้ำบึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์ที่สำคัญ คือ

3.2.3.1 ปัญหาด้านการบุกรุกพื้นที่ชุ่มน้ำบึงบอระเพ็ดเพื่อทำการประมง โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณเขตรักษาพันธุ์สัตว์น้ำเขตที่ 1 ซึ่งทางศูนย์พัฒนาประมงน้ำจืดนครสวรรค์ได้กำหนดให้เขตดังกล่าวเป็นเขตห้ามทำการประมงโดยเด็ดขาดเนื่องจากเขตดังกล่าวทางศูนย์พัฒนาประมงน้ำจืดนครสวรรค์กำหนดให้เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาและสัตว์ชนิดต่าง ๆ ในบริเวณนี้ประกอบด้วยตามมาตรา 9 ตามพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 นั้น กฎหมายบัญญัติห้ามมิให้บุคคลใดทำการประมงหรือเพาะพันธุ์สัตว์น้ำในบริเวณนี้ นอกจากนี้จะได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมประมง จึงทำให้บริเวณเขตรักษาพันธุ์สัตว์น้ำเขตที่ 1 ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายประมงตามมาตรา 9 นี้¹⁸

แต่เนื่องจากภาวะทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลง ทำให้ประชาชนหรือชาวประมงมีความจำเป็นต้องประกอบอาชีพเสริมเพื่อหารายได้เลี้ยงครอบครัวมากขึ้น ทำให้มีการบุกรุกทำลายเขตรักษาพันธุ์สัตว์น้ำเขตที่ 1 เพราะบริเวณมีความอุดมสมบูรณ์ของบรรดาสัตว์น้ำชนิดต่าง ๆ มากกว่าเขตรักษาพันธุ์สัตว์น้ำเขตที่ 2 จึงทำให้ชาวประมงและประชาชนที่อาศัยโดยรอบบึงบอระเพ็ดได้ทำการลักลอบ บุกรุกเพื่อเข้าไปจับปลาและสัตว์น้ำชนิดอื่น ๆ ในบริเวณเขตรักษาพันธุ์สัตว์น้ำเขตที่ 1 มากขึ้น¹⁹ อันส่งผลทำให้ปริมาณปลาลดจำนวนน้อยลง โดยเฉพาะพันธุ์ปลาบางชนิดที่หายาก ทางศูนย์พัฒนาประมงน้ำจืดจึงต้องวางมาตรการในการป้องกันดูแลเขตรักษาพันธุ์สัตว์น้ำเขตที่ 1 อย่างเข้มงวดแต่ยังปรากฏการลักลอบจับปลาในเขตรักษาพันธุ์สัตว์น้ำ ทำให้เจ้าหน้าที่ต้องคอยระมัดระวังตรวจตราเขตรักษาพันธุ์สัตว์น้ำเขตที่ 1 อยู่เสมอ²⁰

ซึ่งจากปัญหาตามกรณีดังกล่าว เห็นได้ว่า ปัญหาการบุกรุกหรือทำลาย เพื่อลักลอบจับปลาและสัตว์น้ำชนิดอื่น ๆ ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์น้ำเขตที่ 1 ซึ่งเป็นเขตหวงห้ามทำการประมงของศูนย์พัฒนาประมงน้ำจืดนครสวรรค์แล้ว ยังถือได้ว่าเป็นการผิดกฎหมายตามมาตรา 9 พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 เนื่องจากกฎหมายได้กำหนดห้ามมิให้ทำการประมงหรือเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในเขตรักษาพันธุ์สัตว์น้ำ ตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้ ยกเว้นเป็นกรณีที่ได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมประมง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹⁸ สัมภาษณ์ อาจารย์สุนทร ฤทธิ์จริง, รองผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาประมงน้ำจืดนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์, เมื่อวันที่ 3 เมษายน 2540.

¹⁹ เรื่องเดียวกัน.

²⁰ สัมภาษณ์ คุณสุนทร รุ่งเรือง, เจ้าหน้าที่ประมง 2 หน่วยอนุรักษ์ทรัพยากรประมงน้ำจืดบึงบอระเพ็ด, เมื่อวันที่ 3 เมษายน 2540.

แต่จากกรณีที่ปรากฏตามข้อเท็จจริงของสภาพบึงบอระเพ็ด เห็นได้ชัดว่าการกระทำดังกล่าวถือได้ว่าเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนต่อกฎหมายประมง และผู้ที่กระทำการฝ่าฝืนกฎหมายนี้จะต้องได้รับโทษจากการกระทำนั้น ตามมาตรา 62 คือ ปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทหรือจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือทั้งจำทั้งปรับ

ส่วนปัญหาการจับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมายตามกรณีนี้กระทำได้น้อยมาก เนื่องจากผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่มีความชำนาญและเชี่ยวชาญในการลักลอบจับปลาและสัตว์น้ำอื่น ๆ ในเขตรักษาพืชพันธุ์สัตว์น้ำเขตที่ 1 นี้เป็นอย่างดี ซึ่งสร้างความหนักใจและยากลำบากต่อการจับกุมของหน่วยอนุรักษ์ทรัพยากรประมงน้ำจืดบึงบอระเพ็ดตลอดมา

3.2.3.2 ปัญหาการใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการทำการประมงที่ผิดกฎหมาย สำหรับปัญหาที่ถือได้ว่าเป็นปัญหาสำคัญของการจัดการและการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติบึงบอระเพ็ดที่สำคัญที่สุดคือ ปัญหาการใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการทำการประมงที่ผิดกฎหมายของชาวประมงและประชาชนในบริเวณรอบบึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์ โดยทางศูนย์พัฒนาประมงน้ำจืดนครสวรรค์ได้กำหนดเครื่องมือหรืออุปกรณ์บางชนิดที่สามารถให้ทำการประมงในเขตรักษาพืชพันธุ์สัตว์น้ำเขตที่ 2 เช่น สวิง และตะแกง ซึ่งมีปากกว้างไม่เกิน 1 เมตร ไซ อีจู้ ลัน ตุ่ม เบ็ดปัก หรือเบ็ดธง เบ็ดล่อ เบ็ดพวง เบ็ดแล้ว เบ็ดนางรำ เป็นต้น²¹

แต่เนื่องจากความต้องการในทรัพยากรสัตว์น้ำของชาวประมงในบริเวณบึงบอระเพ็ดมีสูงขึ้น การใช้เครื่องมือจับปลาหรือสัตว์น้ำตามที่กรมประมงกำหนดให้นั้นไม่สามารถจับปลาและสัตว์น้ำอื่น ๆ ได้ครั้งละมาก ๆ จึงทำให้ชาวประมงบางกลุ่มที่ต้องการหาปลาได้ในปริมาณมากแต่ใช้เวลาน้อย จึงนิยมใช้ไฟฟ้าช็อตปลาและวัตถุระเบิด รวมทั้งอุปกรณ์อื่น ๆ ที่ฝ่าฝืนกฎระเบียบที่ทางศูนย์พัฒนาประมงน้ำจืดนครสวรรค์กำหนดไว้ในทำการประมง²²

โดยเฉพาะการใช้ไฟฟ้าช็อตปลา และวัตถุระเบิดในการทำการประมงนั้น ถือได้ว่าเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายตามมาตรา 20 พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 ที่กฎหมายห้ามไม่ให้มีการใช้กระแสไฟฟ้า หรือการใช้ระเบิดในการประมงในที่จับสัตว์น้ำ ไม่ว่ากรณีใด ๆ ยกเว้นเพื่อประโยชน์ของทางราชการหรือได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมประมง

²¹ “สรุปผลการปฏิบัติงานหน่วยอนุรักษ์ทรัพยากรประมงน้ำจืดบึงบอระเพ็ด ประจำปีงบประมาณ 2538,” กองอนุรักษ์ทรัพยากรประมง กรมประมง.

²² สัมภาษณ์ คุณสุนทร รุ่งเรือง, เจ้าหน้าที่ประมง 2 หน่วยอนุรักษ์ทรัพยากรประมงน้ำจืดบึงบอระเพ็ด, เมื่อวันที่ 3 เมษายน 2540.

หากมีผู้ฝ่าฝืนกฎหมายตามมาตรา 20 นี้ ผู้กระทำความผิดนั้นต้องได้รับโทษตามมาตรา 62 ทวิ คือ รับโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงห้าปี และปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นถึงห้าแสนบาท ถึงแม้ว่ากฎหมายได้มีการกำหนดโทษไว้สูงสำหรับการกระทำความผิดตามกรณีนี้แต่ก็ยังปรากฏว่ามีผู้ที่ฝ่าฝืนกฎหมายในการใช้ไฟฟ้าช็อตปลาและการใช้วัตตุระเบิดในการทำการประมงเรื่อยมา ซึ่งสร้างความเสียหายให้กับเจ้าหน้าที่ของหน่วยอนุรักษ์ทรัพยากรประมงน้ำจืดบึงบอระเพ็ดอย่างมาก

จากสภาพปัญหาดังกล่าว เห็นได้ชัดว่า ปัญหาด้านการจัดการและการอนุรักษ์บึงบอระเพ็ดนั้นคงประสบอยู่เรื่อย ๆ เนื่องจากความต้องการในทรัพยากรสัตว์น้ำบึงบอระเพ็ดมีสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งปลาหลากหลายชนิดเป็นที่ต้องการของตลาดและประชาชนทั้งในท้องถิ่นและจังหวัดใกล้เคียง ทำให้ชาวประมงจึงพยายามทุกวิถีทางในการนำทรัพยากรสัตว์น้ำจากบึงบอระเพ็ดมาสนองความต้องการของผู้บริโภค ประกอบชาวประมงในบริเวณบึงบอระเพ็ดมีความรู้น้อยและฐานะยากจน จึงทำให้มีการใช้อุปกรณ์และเครื่องมือที่ผิดกฎหมายในการประมงในบึงบอระเพ็ด

และถึงแม้ว่า การใช้ไฟฟ้าช็อตปลาหรือการใช้วัตตุระเบิดในการทำการประมงตามมาตรา 20 พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 นั้น เป็นโทษที่หนักที่สุดของการกระทำที่ฝ่าฝืนกฎหมายตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ แต่ก็ไม่สามารถยับยั้งการกระทำความผิดในลักษณะดังกล่าวให้หมดไปจากพื้นที่ชุ่มน้ำบึงบอระเพ็ดได้

3.2.3.3 ปัญหาการบุกรุกหรือรุกกล้าที่รักษาพืชพันธุ์สัตว์น้ำบึงบอระเพ็ด เพื่อปลูกสิ่งก่อสร้างและบ่อล่อสัตว์น้ำ เนื่องจากในบริเวณโดยรอบบึงบอระเพ็ดได้มีประชาชนบางกลุ่มได้ทำการบุกรุก รุกกล้าที่รักษาพืชพันธุ์สัตว์น้ำบึงบอระเพ็ด โดยมีการเปลี่ยนแปลงสภาพของบึงบอระเพ็ดให้เป็นลักษณะบ่อล่อสัตว์น้ำ เพื่อใช้ล่อสัตว์น้ำต่าง ๆ ในบริเวณบึงบอระเพ็ด และได้ปลูกสิ่งก่อสร้างเพื่อใช้เป็นที่พักหรือที่อยู่อาศัยบริเวณคันบ่อล่อสัตว์น้ำนั้น²³

จากลักษณะของการกระทำของประชาชนดังกล่าว เห็นได้อย่างชัดเจนว่า เป็นการฝ่าฝืนกฎหมายตามพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 ในมาตรา 14 ที่กฎหมายห้ามไม่ให้มีการสร้างบ่อล่อสัตว์น้ำในที่สาธารณสมบัติของแผ่นดิน เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งตามกรณีนี้บึงบอระเพ็ดถือเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ดังนั้น ก็ย่อมได้รับความคุ้มครอง ดูแลตามลักษณะของมาตรา 14 ตามกฎหมายประมงนี้ด้วย

²³ สัมภาษณ์ คุณสุนทร รุ่งเรือง, เจ้าหน้าที่ประมง 2 หน่วยอนุรักษ์ทรัพยากรประมงน้ำจืดบึงบอระเพ็ด, เมื่อวันที่ 3 เมษายน 2540.

ดังนั้น หากมีการขุดบ่อล่อสัตว์น้ำในเขตบึงบอระเพ็ดขึ้นมา ก็ถือว่าเป็นความผิดตามมาตรา 14 พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 ประกอบกับตามมาตรา 17 กฎหมายได้บัญญัติห้ามมิให้มีการปลุกสร้างสิ่งใดลงไปในเขตรักษาพืชพันธุ์ ที่ว่าประมุล ที่อนุญาตซึ่งไม่ใช่เป็นที่ของเอกชน และที่สาธารณประโยชน์ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่

ทำให้มีการปลุกสร้างสิ่งใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นที่พักที่อยู่อาศัยลงไปในเขตรักษาพืชพันธุ์สัตว์น้ำบึงบอระเพ็ด โดยไม่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ ก็ถือว่าเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายตามมาตรา 17 นี้เช่นกัน เห็นได้จากลักษณะปัญหาการบุกรุกหรือรุก้ำที่รักษาพืชพันธุ์สัตว์น้ำบึงบอระเพ็ด เพื่อปลุกสิ่งก่อสร้างและบ่อล่อสัตว์น้ำนั้น ถือว่าได้เป็นลักษณะของการกระทำความผิดตามมาตรา 14 และมาตรา 17 พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ทางหน่วยงานอนุรักษ์ทรัพยากรประมงน้ำจืดบึงบอระเพ็ดได้ทำการรื้อถอนสิ่งก่อสร้างและบ่อเลี้ยงปลาในเขตรักษาพืชพันธุ์สัตว์น้ำบางส่วนแล้วแต่กระนั้นก็ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้หมดสิ้นไป เนื่องจากอัตรากำลังของเจ้าหน้าที่ที่มีอยู่น้อยประกอบกับอาณาเขตของบึงบอระเพ็ดที่กว้างใหญ่ ทำให้การจัดการและการดูแลรักษาไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

3.2.3.4 สภาพบังคับของกฎหมายของพื้นที่ชุ่มน้ำบึงบอระเพ็ด ตามพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 สำหรับปัญหาสำคัญของการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 ในเขตพื้นที่ของบึงบอระเพ็ด กล่าวคือ เมื่อปรากฏมีผู้ฝ่าฝืนกฎหมายหรือได้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 โดยการลักลอบจับสัตว์น้ำหรือทำการประมงในเขตรักษาพืชพันธุ์สัตว์น้ำเขตที่ 1 หรือทำการทำการประมงโดยใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่ผิดกฎหมาย หรือการจับปลาในฤดูวางไข่ เป็นต้น²⁴

ตามพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 เจ้าหน้าที่กรมประมงก็มีอำนาจจับกุมผู้ฝ่าฝืนหรือผู้กระทำความผิดตามกฎหมายประมงนี้แล้วแต่กรณี โดยเมื่อได้ตัวผู้กระทำความผิดมาแล้ว เจ้าหน้าที่กรมประมงก็มีอำนาจในการสอบสวนผู้กระทำความผิดถึงการกระทำนั้นและบันทึกการจับกุมตามแบบฟอร์มของกรมประมง รวมทั้งนำผู้กระทำความผิดพร้อมทั้งบันทึกการสอบสวนตามแบบฟอร์มของกรมประมงส่งสถานีตำรวจท้องที่เพื่อดำเนินคดีต่อไป

²⁴ สัมภาษณ์ คุณสุนทร รุ่งเรือง, เจ้าหน้าที่ประมง 2 หน่วยอนุรักษ์ทรัพยากรประมงน้ำจืดบึงบอระเพ็ด, เมื่อวันที่ 3 เมษายน 2540.

แต่เมื่อทำการสอบสวนผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ.2490 ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่ก็จะนำเงินมาวางเป็นหลักประกันและเสียค่าปรับสำหรับการกระทำความผิดตามกฎหมายประมงฉบับนี้ เพราะกฎหมายได้เปิดช่องให้สามารถใช้เงินค่าปรับแทนการรับโทษจำคุกได้ ทำให้ผู้กระทำความผิดกฎหมายไม่ได้มีความเกรงกลัวต่อกฎหมายและเปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดนั้นกลับไปกระทำความผิดซ้ำได้อีก²⁵

จากลักษณะสภาพบังคับของกฎหมายประมงฉบับนี้ เห็นได้ว่า กฎหมายยังขาดความชัดเจนและหนักแน่นในด้านการลงโทษผู้ฝ่าฝืนหรือผู้กระทำความผิดตามกฎหมายประมง ทำให้ผู้ฝ่าฝืนหรือผู้กระทำความผิดเหล่านั้นไม่ได้เกรงกลัวต่อกฎหมายแต่ประการใด ทำให้มีการกระทำความผิดซ้ำเรื่อยมาสร้างความหนักใจและยากลำบากต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของหน่วยอนุรักษ์ทรัพยากรประมงน้ำจืดบึงบอระเพ็ดอย่างมาก

สำหรับบางกรณีที่มีการฟ้องร้องกันในศาลเกี่ยวกับความผิดตามพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 ฉบับนี้ ซึ่งในชั้นศาลเองก็มักไม่มีการลงโทษจำคุกผู้กระทำความผิดกันอย่างจริงจังและให้จำเลยหรือผู้กระทำความผิดชำระค่าปรับแทนการจำคุกด้วย เพราะศาลเห็นว่าจำเลยหรือผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการจับปลาหรือทำการประมงในบริเวณบึงบอระเพ็ดมีฐานะยากจนและจับปลาเพื่อเลี้ยงชีพและครอบครัว ทำให้จำเลยหรือผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติการประมงฉบับนี้ไม่ได้เกรงกลัวต่อกฎหมายเท่าที่ควร และมักจะกระทำความผิดซ้ำอีก²⁶

ส่วนเครื่องมือ หรืออุปกรณ์ที่ใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับการทำการประมงหรือการจับปลาในบริเวณบึงบอระเพ็ดนั้น ตามมาตรา 69 ตามพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 นี้ กฎหมายเปิดช่องให้ศาลใช้ดุลยพินิจในการรับหรือยึดทรัพย์สิน เครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งจากข้อเท็จจริงที่ปรากฏนั้นส่วนใหญ่ศาลมักไม่มีการรับหรือยึดทรัพย์สิน เครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่ใช้ในการกระทำความผิด เนื่องจากศาลเห็นว่าผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่เป็นชาวประมงมีฐานะยากจนและความรู้ต่ำ การรับหรือยึดทรัพย์สิน เครื่องมือ อุปกรณ์ในการทำการประมงนั้น เท่ากับเป็นการตัดช่องทางทำมาหากินของชาวประมงในบึงบอระเพ็ด จึงทำให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสนำเครื่องมืออุปกรณ์เหล่านั้นมากระทำความผิดซ้ำ

²⁵ เรื่องเดียวกัน.

²⁶ สัมภาษณ์ คุณสุนทร รุ่งเรือง, เจ้าหน้าที่ประมง 2 หน่วยอนุรักษ์ทรัพยากรประมงน้ำจืดบึงบอระเพ็ด, เมื่อวันที่ 3 เมษายน 2540.

แต่ทั้งนี้ยกเว้นเครื่องมือ อุปกรณ์ทำการประมงบางประเภทที่ศาลเห็นว่า เป็นการ ทำลายทรัพยากรสัตว์น้ำมากเกินไป เช่น เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ช้อนปลา ศาลก็สั่งยึดเครื่องมือดังกล่าว นั้น ไป²⁷

เห็นได้ว่า สภาพบังคับทางกฎหมายประมงฉบับนี้ ทำให้มีผลต่อการจัดการและอนุรักษ์ พื้นที่ชุ่มน้ำบึงบอระเพ็ดอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทำให้ผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติ การประมง พ.ศ. 2490 ตามลักษณะต่าง ๆ ที่กระทำความผิดตามกฎหมายฉบับนี้นั้น ไม่ได้มีความเกรงกลัวต่อ กฎหมายเท่าที่ควรและยังกลับมากระทำความผิดซ้ำอีก ซึ่งสร้างความหนักใจและยากลำบากต่อการปฏิบัติงาน ในด้านการจัดการและการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำบึงบอระเพ็ดของเจ้าหน้าที่ของหน่วยอนุรักษ์ทรัพยากร ประมงน้ำจืดบึงบอระเพ็ดอย่างมาก

3.3 แนวทางแก้ไขของพื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติบึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์

3.3.1 แนวทางแก้ไขของพื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติบึงบอระเพ็ดโดยภาครัฐ

3.3.1.1 ด้านการจัดการ ในบริเวณพื้นที่บึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์ นั้นเป็นพื้นที่ที่มีพันธุ์ ปลาน้ำจืดที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจและพันธุ์ปลานานาชนิดมากมายหลากหลายชนิด ทำให้บริเวณบึงบอระเพ็ด นั้นจึงเป็นแหล่งทำมาหากินของชาวประมงและประชาชนบริเวณบึงบอระเพ็ดจำนวนมากที่ต้องการอาศัย ทรัพยากรสัตว์น้ำในบึงบอระเพ็ดเพื่อยังชีพและเพื่อการค้าสัตว์น้ำด้วย ทำให้จำนวนสัตว์น้ำในบึงบอระเพ็ดลด น้อยลง

ด้วยเหตุนี้ทางกรมประมงจึงมีแนวทางในการควบคุมการใช้ประโยชน์ของชาวประมงใน การทำการประมงหรือจับปลา รวมถึงการอนุรักษ์พันธุ์ปลานานาชนิดและพันธุ์ปลาที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจของ ประเทศ โดยทางกรมประมงได้กำหนดเขตที่รักษาพืชพันธุ์ในบึงบอระเพ็ด ออกเป็น 2 เขต คือ²⁸

เขตที่ 1 เป็นเขตหวงห้ามมิให้ผู้ใดทำการประมงโดยเด็ดขาด มีเนื้อที่ 38,850 ไร่

เขตที่ 2 เป็นเขตหวงห้ามที่อนุญาตให้ราษฎรทำการประมงได้ โดยใช้เครื่องมือบางชนิด ตามที่ทางราชการกำหนดให้ใช้ มีเนื้อที่ 93,387 ไร่เศษ

²⁷ เรื่องเดียวกัน.

²⁸ สัมภาษณ์ อาจารย์สุจินทร์ ฤทธิจรุง, รองผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาประมงน้ำจืดนครสวรรค์ จังหวัด นครสวรรค์, เมื่อวันที่ 3 เมษายน 2540.

โดยทั้งเขตที่ 1 และเขตที่ 2 นี้ทางกรมประมงได้มีการวางแผนการจัดการ เพื่อให้มีทรัพยากรสัตว์น้ำเพิ่มมากขึ้น เพื่อเอื้ออำนวยประโยชน์ในการอนุรักษ์พันธุ์ปลาและสัตว์น้ำอื่น ๆ ในบึงบอระเพ็ด ควบคู่ไปกับการส่งเสริมการทำประมง การจับปลาในบึงบอระเพ็ดอย่างถูกวิธี และถูกกฎหมายของชาวประมงในพื้นที่บึงบอระเพ็ด

โดยในขณะนี้ ทางศูนย์พัฒนาประมงน้ำจืดนครสวรรค์ ได้กำหนดแผนงานจัดการพัฒนาบึงบอระเพ็ด ประจำปี พ.ศ. 2539 คือ²⁹

1. เร่งทำนุบำรุง รักษา ปรับปรุงสภาพสิ่งแวดล้อมของบึงบอระเพ็ดให้คงสภาพที่ดี และเหมาะสมกับเป็นที่อยู่อาศัย หลบซ่อนตัว และแพร่พันธุ์ของสัตว์น้ำ เช่น ขุดลอกหนองบึง บริเวณที่ตื้นเขิน กำจัดวัชพืชและสิ่งรก สงวนและรักษาสภาพบริเวณแหล่งวางไข่ และบริเวณที่เป็นแหล่งเลี้ยงตัวของปลาวัยอ่อน ตลอดจนจัดหาวัสดุหรือสิ่งปลูกสร้างเพื่อให้เป็นที่อยู่อาศัย หลบซ่อนตัว ช่วยในการอพยพเดินทางทั้งเพื่อหาอาหารและวางไข่ได้ให้เหมาะสมและเพียงพอ

2. เร่งรัดการควบคุมและป้องกันเพื่อแก้ไขภาวะมลพิษในบึงบอระเพ็ดให้ได้ผล เช่น กำหนดปริมาณขั้นต่ำของสารพิษแต่ละชนิดที่เป็นอันตรายต่อความเป็นอยู่หรือต่อวงจรชีวิตของสัตว์น้ำ หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องควรจักได้ร่วมมือและประสานงานกันโดยใกล้ชิดเพื่อกำหนดมาตรการป้องกันและควบคุมตัวต้นเหตุที่ทำให้เกิด "ภาวะมลพิษ" ขึ้นในบึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์

3. เร่งบำรุงรักษาพันธุ์สัตว์น้ำจืด โดยเฉพาะอย่างยิ่งชนิดที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ มิให้ถูกทำลายหรือถูกนำมาใช้ประโยชน์โดยไม่คุ้มค่าเพราะยังไม่ถึงเวลาอันสมควร เช่น ห้ามจับสัตว์น้ำในฤดูสืบพันธุ์เฉพาะอย่างยิ่งเน้นหนักในบริเวณที่เป็นแหล่งวางไข่และที่พักรักษาตัวของปลาวัยอ่อน (ตาม พ.ร.บ. การประมงกำหนดตั้งแต่วันที่ 16 พฤษภาคม ถึงวันที่ 15 กันยายน ของทุกปีเป็นฤดูที่ปลาน้ำจืดมีไข่) เพื่อป้องกันปลาน้ำจืดที่กำลังวางไข่เลี้ยงลูกมิให้ถูกทำลายเกินสมควร ห้ามการใช้เครื่องมือจับสัตว์น้ำบางชนิดที่มีลักษณะทำลายพันธุ์สัตว์น้ำ (ที่ระบุไว้ใน พ.ร.บ. การประมง ได้แก่ เครื่องมือประเภทอวนลาก อวนรุน โพงพาง รั้วไซมาน อวนลอยตาถี่ หรือเครื่องมือที่มีลักษณะ และวิธีใช้คล้ายคลึงกัน) ทำการประมงในลุ่มน้ำ ลำคลอง หนองบึง และอ่างเก็บน้ำ เพื่อป้องกันมิให้ทรัพยากรสัตว์น้ำถูกทำลายเกินควรและห้ามทำการประมงด้วยเครื่องมือที่มีอำนาจทำลายสูง จำพวกวัตตระเบิด และยาเบื่อเมา

4. เร่งรัดการเพาะขยายพันธุ์ปลาน้ำจืดที่มีคุณค่าของเศรษฐกิจและชนิดที่ใกล้จะสูญพันธุ์ เพื่อรักษาไว้เป็นมรดกของประเทศชาติสืบไป ด้วยมีปลาน้ำจืดที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจหลายชนิดถูกจับมากเกินไป จนมีปริมาณเหลืออยู่น้อยในธรรมชาติหากไม่บำรุงรักษาไว้คงจะสูญพันธุ์ไปในที่สุด จึงจำเป็นที่จะ

²⁹ "แผนการปฏิบัติงาน ประจำปี 2539," ศูนย์พัฒนาประมงน้ำจืดนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์, หน้า 1-3.

ต้องเร่งเพิ่มปริมาณให้มากขึ้น โดยการเพาะขยายพันธุ์ที่ได้ดำเนินการจนเป็นผลสำเร็จแล้ว ได้แก่ การเพาะพันธุ์ปลาสวาย ปลาดุกอุย ปลายี่สก ปลาเทพา ปลาบึก เป็นต้น

5. เร่งรัดการปรับปรุงแหล่งน้ำขนาดเล็กในชุมชนต่าง ๆ ให้เป็นแหล่งผลิตปลาแก่ประชาชน เช่น โครงการประมงหมู่บ้านในชนบทยากจน เพื่อจัดสร้างแหล่งปลาเพื่อชาวประมงในชุมชนนั้น โดยโครงการนี้ทางกรมประมงโดยศูนย์พัฒนาประมงน้ำจืดนครสวรรค์ ได้ร่วมกับภาคเอกชนต่าง ๆ เช่น เครือเจริญโภคภัณฑ์ ในการสร้างบ่อเลี้ยงปลาเชิงพาณิชย์ให้กับหมู่บ้านชาวประมงที่อาศัยบริเวณบึงบอระเพ็ดในการเลี้ยงปลาเพื่อส่งเสริมอาชีพและรายได้ให้แก่ชาวประมงอีกทางหนึ่ง ซึ่งในขณะนี้ได้เริ่มดำเนินโครงการในระยะที่ 1 ไปแล้ว

6. เร่งขยายการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยมุ่งเน้นหนักด้านการส่งเสริมการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืดให้แพร่หลาย รวมทั้งพัฒนาและปรับปรุงเทคนิคการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำให้สามารถให้ผลผลิตต่อหน่วยเนื้อที่ภายในระยะเวลาที่กำหนดสูงขึ้น จะทำให้ผู้เลี้ยงได้รับผลตอบแทนทางเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้นเมื่อได้ผลผลิตปลาจากการเพาะเลี้ยงเพิ่มมากขึ้น จะส่งผลให้ความจำเป็นที่จะจับปลาจากแหล่งน้ำธรรมชาติลดลงเท่ากับช่วยอนุรักษ์ปลาในธรรมชาติมิให้ถูกจับมากจนเกินควร

7. เร่งรัดการรณรงค์เพื่อโฆษณา เผยแพร่ อบรมและเปิดประกาศให้ประชาชนได้รับรู้และเข้าใจถึงผลดีของการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำจืด เพื่อชี้แจงให้ประชาชนทราบและเข้าใจถึงความสำคัญของการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำและร่วมมือกับทางราชการในการบำรุงรักษาพันธุ์สัตว์น้ำ (เช่น โครงการบำรุงพันธุ์ปลาแบบประชาอาสา) บำรุงรักษาแหล่งน้ำในท้องถิ่นให้มีสภาพเหมาะสมกับเป็นที่อยู่อาศัยและเลี้ยงตัวของสัตว์น้ำ (เช่น โครงการประมงหมู่บ้าน) ตลอดจนให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการทำการประมงที่ถูกต้อง เพื่อให้การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสัตว์น้ำเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

จากแผนการจัดการพัฒนาบึงบอระเพ็ด ประจำปี พ.ศ. 2539 ที่ปรากฏขณะนี้ทางกรมประมงโดยศูนย์พัฒนาประมงน้ำจืดนครสวรรค์ ได้ดำเนินการตามแผนงานในระยะที่ 1 ไปแล้ว โดยเฉพาะการร่วมมือกับภาคเอกชนในการสร้างบ่อเลี้ยงปลาเชิงพาณิชย์ให้กับชาวประมงที่อาศัยอยู่ในบริเวณโดยรอบบึงบอระเพ็ด เพื่อเป็นการส่งเสริมอาชีพของชาวประมงอีกทางหนึ่ง คือ การเลี้ยงปลา นอกจากการจับปลาในบึงบอระเพ็ด โดยทางศูนย์พัฒนาประมงน้ำจืดนครสวรรค์ ได้มีการประชาสัมพันธ์และนำพันธุ์ปลาที่มีค่าทางเศรษฐกิจมาส่งเสริมในโครงการนี้ด้วย เช่น ปลาสวาย ปลาชะโด เป็นต้น ถือได้ว่าเป็นอาชีพเสริมรายได้ให้กับชาวประมงอีกทางหนึ่ง

ซึ่งจากโครงการบ่อเลี้ยงปลาเชิงพาณิชย์ของศูนย์พัฒนาประมงน้ำจืดนครสวรรค์นั้นช่วยให้ชาวประมงมีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และเป็นการลดปัญหาการลักลอบจับปลา หรือทำการประมงในบึงบอระเพ็ดในช่วงฤดูปลาวางไข่ หรือการจับปลาโดยผิดวิธีที่ทางราชการกำหนดได้

อีกทั้งยังเป็นการแก้ปัญหาสภาพเศรษฐกิจและสังคมของชาวประมงบริเวณ บึงบอระเพ็ดอีกทางหนึ่งด้วย

3.3.1.2 ด้านกฎหมาย สำหรับการแก้ไขปัญหาด้านกฎหมายของเจ้าหน้าที่หน่วยอนุรักษ์ทรัพยากรประมงน้ำจืด ศูนย์พัฒนาประมงน้ำจืดนครสวรรค์ สำหรับพื้นที่บึงบอระเพ็ดนั้น ในขณะนี้เท่าที่สามารถกระทำได้ คือ การร่วมมือกับเจ้าพนักงานตำรวจในการสอบสวนผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการจับปลา หรือการจับสัตว์น้ำที่ผิดกฎหมายตามพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 ในบริเวณบึงบอระเพ็ด จังหวัด นครสวรรค์ และการที่เจ้าหน้าที่ประมงของหน่วยอนุรักษ์ทรัพยากรประมงน้ำจืดไปเป็นพยานศาลในคดีความผิดที่เกี่ยวกับการจับปลาหรือการจับสัตว์น้ำที่ผิดกฎหมาย ในบริเวณบึงบอระเพ็ดและพื้นที่ที่ทางหน่วยอนุรักษ์ ทรัพยากรประมงน้ำจืดนครสวรรค์รับผิดชอบอยู่³⁰ เพื่อให้ศาลได้ลงโทษผู้กระทำความผิดตามกฎหมายและ ทรัพยากรประมงที่ใช้ในการกระทำความผิด อีกทั้งยังเป็นการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำเกี่ยวกับการจับปลา หรือจับสัตว์น้ำในบริเวณบึงบอระเพ็ดด้วย³¹

เห็นได้ว่า การแก้ไขปัญหาด้านกฎหมายของเจ้าหน้าที่หน่วยอนุรักษ์ทรัพยากรประมงน้ำจืดบึงบอระเพ็ดนั้นเป็นไปในลักษณะของความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง ในการจับกุมและดำเนินคดี ตามกฎหมายกับผู้กระทำความผิด ซึ่งทำให้ปัญหาด้านการจัดการและการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำบึงบอระเพ็ดลดน้อยลงไปด้วย

3.3.2 แนวทางแก้ไขของพื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติบึงบอระเพ็ดโดยประชาชน

โดยนำแบบสอบถามของชาวประมงที่จับปลาหรือการประมงในบริเวณบึงบอระเพ็ด จังหวัด นครสวรรค์ เป็นหลักในการวิเคราะห์ตามหัวข้อนี้

จากจำนวนชาวประมงที่ประกอบอาชีพจับปลาหรือทำการประมงในบริเวณบึงบอระเพ็ด จำนวน 94 คน

³⁰ สัมภาษณ์ คุณสุนทร รุ่งเรือง, เจ้าหน้าที่ประมง 2 หน่วยอนุรักษ์ทรัพยากรประมงน้ำจืดบึงบอระเพ็ด, เมื่อวันที่ 3 เมษายน 2540.

³¹ สัมภาษณ์ คุณอนวัช บัวอ่ำ, เจ้าหน้าที่ประมง 4 หน่วยอนุรักษ์ทรัพยากรประมงน้ำจืด นครสวรรค์, เมื่อวันที่ 3 เมษายน 2540.

3.3.2.1 ตารางที่ 1 ลักษณะการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติบึงบอระเพ็ด ชาวประมงได้ใช้พื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติบึงบอระเพ็ดในการจับปลาและสัตว์น้ำอื่น ๆ เก็บบัว ใช้น้ำจากบึงบอระเพ็ดในการเพาะปลูก เกษตรกรรม และใช้น้ำในการอุปโภคบริโภคด้วย

ลักษณะการใช้ประโยชน์ของชาวประมงในบริเวณบึงบอระเพ็ด	จำนวนชาวประมง (คน)	ร้อยละ
1. จับปลาและสัตว์น้ำอื่น ๆ	91	32.15
2. เก็บผลผลิตจากพืช เช่น เก็บบัว	10	3.55
3. ใช้น้ำในบึงบอระเพ็ดในการเพาะปลูก เกษตรกรรม	91	32.15
4. ใช้น้ำจากบึงบอระเพ็ดในการอุปโภคบริโภค	91	32.15
รวมจำนวนที่ตอบข้อนี้	91	100.00

3.3.2.2 ตารางที่ 2 การได้รับประโยชน์จากบึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์ ชาวประมงส่วนใหญ่เห็นว่า ตนเองและครอบครัวได้รับประโยชน์จากบึงบอระเพ็ด นครสวรรค์ ถึง 91 คน หรือร้อยละ 96.80 โดยให้เหตุผลว่า เป็นที่ทำมาหากินและตั้งถิ่นฐานของชาวประมงมาตั้งแต่บรรพบุรุษแล้ว ส่วนอีก 3 คน หรือร้อยละ 3.20 ไม่แสดงความเห็นในลักษณะของความคุ้มค่าในการใช้ประโยชน์จากบึงบอระเพ็ดนี้

การได้รับประโยชน์จากบึงบอระเพ็ด	จำนวนชาวประมง (คน)	ร้อยละ
1. มาก	91	96.80
2. น้อย	-	0.00
3. ไม่ตอบ	3	3.20
รวมจำนวนที่ตอบข้อนี้	94	100.00

3.3.2.3 ตารางที่ 3 การใช้ประโยชน์จากพื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติบึงบอระเพ็ด ชาวประมงในบริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำบึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์ ส่วนใหญ่จำนวน 69 คน หรือประมาณร้อยละ 73.40 เห็นว่า การจับปลาหรือการทำประมงในบริเวณบึงบอระเพ็ดเพียงพอต่อการเลี้ยงชีพของตนและครอบครัว โดยให้เหตุผลว่าค่าใช้จ่ายในครอบครัวที่เพิ่มขึ้นกับจำนวนปลาที่จับได้น้อยลงในบึงบอระเพ็ด

การใช้ประโยชน์จากพื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติจากบึงบอระเพ็ด	จำนวนชาวประมง (คน)	ร้อยละ
1. เพียงพอ	69	73.40
2. ไม่เพียงพอ	17	18.09
3. ไม่ตอบ	8	8.51
รวมจำนวนที่ตอบข้อนี้	94	100.00

3.3.2.4 ตารางที่ 4 ความคิดเห็นของชาวประมงถ้าหากบึงบอระเพ็ดเน่าเสียหรือถูกทำลาย จากแบบสอบถามความคิดเห็นของชาวประมงที่จับปลาหรือทำการประมงในบริเวณบึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์ ชาวประมงส่วนใหญ่เห็นว่า หากบึงบอระเพ็ดเน่าเสียหรือถูกทำลายลงไปและไม่มีทรัพยากรธรรมชาติเหลืออยู่ เช่น ปลาให้จับในบึงบอระเพ็ดชาวประมงถึง 83 คน หรือร้อยละ 88.30 คิดว่าตนเองยังคงประกอบอาชีพอื่น ๆ ในบึงบอระเพ็ดอีกต่อไป เช่น ทำนาปราง เลี้ยงปลา โดยให้เหตุผลว่า ไม่สามารถไปประกอบอาชีพอื่นได้เพราะขาดความรู้และไม่เคยทำอาชีพอื่น รวมทั้งต้องการให้มีความร่วมมือกันในการฟื้นฟูสภาพบึงบอระเพ็ดให้ดีขึ้นเหมือนเดิม

หากบึงบอระเพ็ดเน่าเสียหรือถูกทำลายชาวประมงคิดว่า	จำนวนชาวประมง (คน)	ร้อยละ
1. เลิกจับปลาไปประกอบอาชีพอื่นที่ไม่เกี่ยวกับบึงบอระเพ็ด	11	6.22
2. ยังคงประกอบอาชีพอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับบึงบอระเพ็ด เช่น ทำนาปราง หรือเลี้ยงปลา	83	46.89
3. ช่วยกันฟื้นฟูสภาพบึงบอระเพ็ดให้ดีขึ้นเหมือนเดิม	83	46.89
รวมจำนวนที่ตอบข้อนี้	83	100.00

3.3.2.5 ตารางที่ 5 สาเหตุที่ทำให้ปลาหรือพืชพันธุ์ในบึงบอระเพ็ดลดลง ส่วนในความคิดเห็นของชาวประมงที่อาศัยในบริเวณบึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์ชาวประมงส่วนใหญ่ คือ 78 คน หรือร้อยละ 82.98 มีความคิดเห็นว่า การใช้ไฟฟ้าช็อตปลาและการจับปลาในฤดูวางไข่ของชาวประมง คือ สาเหตุสำคัญที่ทำให้ปลาหรือพืชพันธุ์ในบึงบอระเพ็ดลดน้อยลงลง ส่วนจำนวนชาวประมงที่มากเกินไบนั้นชาวประมงเห็นว่า ชาวประมงส่วนใหญ่อาศัยและตั้งถิ่นฐานในบริเวณบึงบอระเพ็ดมานานและเป็นชาวประมงดั้งเดิมที่ประกอบอาชีพจับปลาเป็นอาชีพหลัก ซึ่งนับวันมีแต่จะลดลง เพราะอุปสรรคต่าง ๆ ในการทำการประมงหรือการจับปลาในบึงบอระเพ็ด

สาเหตุที่ทำให้ปลาหรือพืชพันธุ์ในบึงบอระเพ็ดลดลง	จำนวนชาวประมง (คน)	ร้อยละ
1. ความเน่าเสียของบึงบอระเพ็ด	28	13.08
2. มีชาวประมงมากเกินไป	30	14.02
3. การจับปลาในฤดูวางไข่ของชาวประมง	78	36.45
4. การใช้ไฟฟ้าช็อตปลา	78	36.45
รวมจำนวนที่ตอบข้อนี้	78	100.00

3.3.2.6 ตารางที่ 6 การมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาของชาวประมง ที่อาศัยบริเวณโดยรอบบึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์ ชาวประมงส่วนใหญ่ซึ่งมีจำนวนถึง 86 คน หรือร้อยละ 91.49 มีความเห็นว่า ชาวประมงควรมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาบึงบอระเพ็ด เพราะถือว่าเป็นแหล่งทำมาหากินเลี้ยงตนเองและครอบครัว มีเพียงจำนวน 8 คน หรือร้อยละ 8.51 เท่านั้นที่เห็นว่า ไม่ควรมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาบึงบอระเพ็ด โดยถือว่าเป็นหน้าที่หลักของทางราชการหรือทางกรมประมงในการดูแลบำรุงรักษาบึงบอระเพ็ด

การมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาบึงบอระเพ็ด	จำนวนชาวประมง (คน)	ร้อยละ
1. ควรมีส่วนร่วม	86	91.49
2. ไม่ควรมีส่วนร่วม	8	8.51
รวมจำนวนที่ตอบข้อนี้	94	100.00

3.3.2.7 ตารางที่ 7 แนวทางหรือวิธีการในการมีส่วนร่วมบำรุงรักษาของชาวประมงบริเวณบึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์ ในการดูแลบำรุงรักษาพื้นที่บึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์ นั้น ชาวประมงส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ 75.53 หรือจำนวน 71 คน มีความคิดเห็นว่าการช่วยกันดูแลรักษาบึงบอระเพ็ดนั้น คือ การไม่ทิ้งขยะหรือสิ่งของลงไปบึงบอระเพ็ดและการไม่จับปลาในฤดูวางไข่ การไม่ใช้ไฟฟ้าช็อตปลา รวมไปถึงการจำกัดเขตหรือบริเวณที่จับปลาของบึงบอระเพ็ด

แนวทางของชาวประมงในการมีส่วนร่วมบำรุงรักษาบึงบอระเพ็ด	จำนวนชาวประมง (คน)	ร้อยละ
1. ไม่ทิ้งขยะหรือสิ่งของลงไปบึงบอระเพ็ด	71	28.98
2. ไม่จับปลาในฤดูวางไข่	71	28.98
3. ควรจำกัดเขตหรือบริเวณที่จับปลาของบึงบอระเพ็ด	32	13.06
4. ควรจำกัดเวลาที่สามารถจับปลาของบึงบอระเพ็ด	-	0.00
5. การไม่ใช้ไฟฟ้าช็อตปลา	71	28.98
รวมจำนวนที่ตอบข้อนี้	71	100.00

3.3.2.8 ตารางที่ 8 ความคิดเห็นของชาวประมงในการจำกัดเขตหรือบริเวณในการจับปลาในบึงบอระเพ็ด จากแบบสอบถามชาวประมงที่อาศัยในบริเวณบึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์ นั้น ชาวประมงจำนวน 72 คน หรือร้อยละ 76.60 เห็นว่า ควรมีการจำกัดเขตหรือบริเวณในการจับปลาของบึงบอระเพ็ด โดยชาวประมงส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่า เพื่อให้ปลาได้อาศัยในบริเวณหรือเขตดังกล่าวเป็นสถานที่วางไข่และเพาะพันธุ์สัตว์น้ำและพันธุ์ปลาของกรมประมง ส่วนชาวประมงอีกจำนวน 22 คน หรือร้อยละ 23.40 มีความคิดเห็นว่าจะไม่ควรมีการจำกัดเขตหรือบริเวณในการจับปลาของบึงบอระเพ็ด โดยให้เหตุผลว่า ในปัจจุบัน

สภาพทางเศรษฐกิจที่ตกต่ำ ทำให้ต้องจับปลาให้มากขึ้นกว่าเดิม เพื่อให้สามารถเลี้ยงชีพของตนเองและครอบครัวได้

ความคิดเห็นของชาวประมงในการจำกัดเขตหรือบริเวณในการจับปลาในบึงบอระเพ็ด	จำนวนชาวประมง (คน)	ร้อยละ
1. ควร	72	76.60
2. ไม่ควร	22	23.40
รวมจำนวนที่ตอบข้อนี้	94	100.00

3.3.2.9 ตารางที่ 9 ความคิดเห็นของชาวประมงในการจำกัดเวลาในการจับปลาในบึงบอระเพ็ด จากแบบสอบถามชาวประมงที่อาศัยบริเวณบึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์ นั้น ชาวประมงจำนวน 16 คน หรือร้อยละ 17.02 เห็นว่า ควรมีการจำกัดเวลาที่ให้สามารถจับปลาของบึงบอระเพ็ดโดยให้เหตุผลว่า เพื่อเป็นการควบคุมชาวประมงที่จับปลาหรือทำการประมงในช่วงเวลาที่เหมาะสม ส่วนชาวประมงส่วนใหญ่ คือ จำนวนอีก 78 คน หรือร้อยละ 82.97 เห็นว่า ไม่ควรมีการจำกัดเวลาในการจับปลาของบึงบอระเพ็ดโดยให้เหตุผลว่า เนื่องจากทางราชการได้มีการแบ่งเขตหรือบริเวณที่ให้ชาวประมงจับปลาในบึงบอระเพ็ดแล้ว ดังนั้น จึงไม่ควรมีการจำกัดเวลาในการจับปลาในบริเวณบึงบอระเพ็ดอีก และหากมีการจำกัดเวลาในการจับปลาของบึงบอระเพ็ดอีกก็ทำให้ชาวประมงมีความยากลำบากในการทำมาหากินหาเลี้ยงชีพของตนและครอบครัว

ความคิดเห็นของชาวประมงในการจำกัดเวลาในการจับปลาในบึงบอระเพ็ด	จำนวนชาวประมง (คน)	ร้อยละ
1. ควร	16	17.02
2. ไม่ควร	78	82.98
รวมจำนวนที่ตอบข้อนี้	94	100.00

3.3.2.10 ตารางที่ 10 บทลงโทษสำหรับผู้ทำลายหรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อบึงบอระเพ็ด จากแบบสอบถามความคิดเห็นของชาวประมงในบริเวณบึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์ ถึงเรื่องผู้ทำลายหรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อบึงบอระเพ็ด ชาวประมงส่วนใหญ่คือ จำนวน 58 คน หรือร้อยละ 61.70 เห็นว่า ควรให้มีการจับกุมและลงโทษตามกฎหมายกับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการจับปลาหรือทำการประมงในบริเวณบึงบอระเพ็ดนครสวรรค์

ส่วนโทษที่ห้ามจับปลาหรือสัตว์น้ำในบริเวณบึงบอระเพ็ด และห้ามเข้าเขตบริเวณบึงบอระเพ็ดนั้น ทำประมงส่วนใหญ่มีความเห็นว่าเป็นโทษที่รุนแรงไป เนื่องจากการจับปลาหรือจับสัตว์น้ำในบริเวณบึงบอระเพ็ด คือ อาชีพหลักในการทำมาหาเลี้ยงชีพตนเองและครอบครัว หากหวังพึ่งอาชีพรองจากการทำนาปรัง หรือเลี้ยงปลาก็ไม่สามารถดำรงชีพอยู่ได้ รวมไปถึงโทษที่ห้ามเขตในบริเวณบึงบอระเพ็ด ทำประมงทุกหลังคาเรือนมีความเห็นว่าเป็นไม่สมควรอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นบริเวณหรือพื้นที่ที่ชาวประมงตั้งถิ่นฐานกันมาช้านาน และประกอบอาชีพจับปลากันเป็นหลัก หากมีการขับไล่ให้ออกนอกเขตบริเวณบึงบอระเพ็ดก็เหมือนกับการขับไล่ชาวประมงให้ออกจากสถานที่อาศัยและแหล่งทำมาหากิน ซึ่งชาวประมงส่วนใหญ่ความรู้ดีและฐานะยากจนก็ไม่รู้จะไปอาศัยอยู่ที่ใดและประกอบอาชีพใดเพื่อเลี้ยงชีพตนเองและครอบครัว

บทลงโทษสำหรับผู้ทำลายหรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อบึงบอระเพ็ด	จำนวนชาวประมง (คน)	ร้อยละ
1. ห้ามจับปลาหรือสัตว์น้ำในบึงบอระเพ็ด	3	3.20
2. ห้ามเข้าเขตพื้นที่บึงบอระเพ็ด	-	0.00
3. ให้จับกุมและลงโทษตามกฎหมาย	58	61.70
รวมจำนวนที่ตอบข้อนี้	61	100.00

3.3.2.11 ตารางที่ 11 การมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือและร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของทางราชการ ในการดูแลรักษาบึงบอระเพ็ด ชาวประมงผู้ประกอบอาชีพจับปลาหรือสัตว์น้ำอื่นในบริเวณบึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 77 คน หรือร้อยละ 81.91 มีความเห็นว่าเป็น ควรมีส่วนร่วมช่วยเหลือในการช่วยเหลือและร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของทางราชการในการดูแลรักษาบึงบอระเพ็ด ส่วนอีกจำนวน 17 คน หรือร้อยละ 18.09 มีความเห็นว่าเป็น ชาวประมงไม่ควรมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือและร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของทางราชการในการดูแลรักษาบึงบอระเพ็ด โดยให้เหตุผลว่า เจ้าหน้าที่กรมประมงของศูนย์พัฒนาประมงน้ำจืดนครสวรรค์ในการจัดการบึงบอระเพ็ดนั้นวางกฎเกณฑ์ระเบียบที่เกี่ยวกับการจับปลาหรือการจับสัตว์น้ำของชาวประมงนั้นเข้มงวดดีแล้ว

การมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือและร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของทางราชการในการดูแลรักษาบึงบอระเพ็ด	จำนวนชาวประมง (คน)	ร้อยละ
1. ควร	77	81.91
2. ไม่ควร	17	18.09
รวมจำนวนที่ตอบข้อนี้	94	100.00

3.3.2.12 ตารางที่ 12 แนวทางในการมีส่วนร่วมช่วยเหลือและร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของทางราชการในการดูแลรักษาบึงบอระเพ็ดของชาวประมง จากแบบสอบถามชาวประมงที่อาศัยบริเวณบึงบอระเพ็ดในการจับปลาหรือสัตว์น้ำในบริเวณบึงบอระเพ็ด ถึงแนวทางหรือวิธีการที่ชาวประมงที่เห็นว่า การมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือและร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของทางราชการในการดูแลรักษาบึงบอระเพ็ดนั้น มีจำนวน 77 คน หรือร้อยละ 81.91 ที่มีความคิดเห็นว่า ควรมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือกับเจ้าหน้าที่ของทางราชการในการดูแลรักษาบึงบอระเพ็ดด้วยโดยช่วยสอดส่องดูแล เป็นหูเป็นตาให้กับเจ้าหน้าที่ของทางราชการและปฏิบัติตามกฎหรือระเบียบในการดูแลรักษาบึงบอระเพ็ดของทางราชการอย่างเคร่งครัด

แนวทางในการมีส่วนร่วมช่วยเหลือและร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของทางราชการในการดูแลรักษาบึงบอระเพ็ดของชาวประมง	จำนวนชาวประมง (คน)	ร้อยละ
1. ช่วยสอดส่องดูแล เป็นหูเป็นตาให้กับเจ้าหน้าที่ของทางราชการ	77	45.02
2. ปฏิบัติตามกฎหมายหรือระเบียบในการดูแลรักษาบึงบอระเพ็ดของทางราชการอย่างเคร่งครัด	77	45.02
3. ไม่ตอบ	17	9.94
รวมจำนวนที่ตอบข้อนี้	71	100.00

จากตารางตามหัวข้อ 3.3.2 ที่แสดงถึงแนวทางแก้ไขปัญหของพื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติบึงบอระเพ็ด โดยประชาชนนั้นสามารถวิเคราะห์ถึงลักษณะการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติของประชาชนหรือชาวประมงที่อาศัยในบริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติบึงบอระเพ็ดได้ คือ

3.3.2.13 ด้านการใช้ประโยชน์ของประชาชนหรือชาวประมงในบริเวณบึงบอระเพ็ด ลักษณะการใช้ประโยชน์ของประชาชนหรือชาวประมงในบริเวณบึงบอระเพ็ด ส่วนใหญ่ใช้พื้นที่บริเวณบึงบอระเพ็ดในการจับปลาและสัตว์น้ำอื่น ๆ การใช้น้ำในบึงบอระเพ็ดในการอุปโภคบริโภค รวมถึงการใช้น้ำจากบึงบอระเพ็ดเพื่อการเกษตรกรรมและการเพาะปลูกด้วย ส่วนการเก็บผลผลิตจากพืช เช่น การเก็บบัวนั้นน้อยมาก เนื่องจากปริมาณนกน้ำที่อาศัยอยู่ในบริเวณบึงบอระเพ็ดมีเป็นจำนวนมาก ทำให้ปริมาณผลผลิตจากบัวโดยเฉพาะเม็ดบัวลดน้อยลงไปมากไม่พอเพียงต่อการขายเพื่อนำเงินมาเลี้ยงชีพและครอบครัว ดังนั้น การใช้ประโยชน์จากพื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติบึงบอระเพ็ดส่วนใหญ่จึงเน้นทางด้านจับสัตว์น้ำและการเกษตรกรรมเป็นหลัก ซึ่งจากลักษณะทำการประมงและการเพาะปลูกนั้นเพื่อเพียงพอต่อการเลี้ยงชีพของตนเองและครอบครัวเท่านั้น ไม่ใช่มุ่งเน้นในเชิงพาณิชย์หรืออุตสาหกรรมมากนัก จึงทำให้ลักษณะการใช้ประโยชน์ของประชาชนหรือชาวประมงในเขตพื้นที่บึงบอระเพ็ดที่อาศัยพื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติบึงบอระเพ็ดนั้นใช้ประโยชน์ในลักษณะต่าง ๆ ตามที่กล่าวข้างต้น เพียงพอสำหรับการเลี้ยงชีพตนเองและครอบครัวเท่านั้น

3.3.2.14 ด้านการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำบึงบอระเพ็ดของประชาชนหรือชาวประมง ที่อาศัยอยู่ในบริเวณรอบบึงบอระเพ็ด จากแบบสอบถามที่ทำการสัมภาษณ์ประชาชนหรือชาวประมงที่อาศัยอยู่บริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติบึงบอระเพ็ด สามารถวิเคราะห์ได้ คือ ประชาชนหรือชาวประมงที่อาศัยในบริเวณพื้นที่บึงบอระเพ็ดนั้น ส่วนใหญ่มีความรู้และฐานะยากจน ประกอบลักษณะของการตั้งถิ่นฐานในบริเวณบึงบอระเพ็ดมานานหลายชั่วอายุคน ดังนั้น ทำให้ประชาชนหรือชาวประมงในบริเวณบึงบอระเพ็ดส่วนใหญ่มีความต้องการอาศัยในบริเวณบึงบอระเพ็ดตลอดไป ถึงแม้ว่าจำนวนทรัพยากรสัตว์น้ำในบริเวณบึงบอระเพ็ดลดน้อยลง ก็ยังคงต้องการอาศัยในบริเวณบึงบอระเพ็ดต่อไป โดยแนวทางที่ประชาชนหรือชาวประมงส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นการอนุรักษ์ชนิดพันธุ์สัตว์น้ำในบึงบอระเพ็ดได้ คือ การไม่ใช้ไฟฟ้าช็อตปลา การไม่จับปลาในฤดูวางไข่ รวมถึงการไม่ทิ้งขยะหรือสิ่งปฏิกูลลงในบริเวณบึงบอระเพ็ด ส่วนการจำกัดเวลานั้น ชาวประมงส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยในกรณีนี้ เนื่องจากเห็นว่าข้อจำกัดดังกล่าวสร้างเงื่อนไขและความยากลำบากให้กับชาวประมงผู้มีรายได้น้อยและฐานะยากจนมากขึ้น แต่การจำกัดเขตนั้นชาวประมงส่วนใหญ่มีความเห็นร่วมกันว่า ควรมีการจำกัดเขตหรือบริเวณที่จับปลาในบริเวณพื้นที่บึงบอระเพ็ด เพราะเป็นส่วนหนึ่งทำให้ปลาหรือสัตว์น้ำต่าง ๆ ได้มีโอกาสขยายพันธุ์มากขึ้น อันเป็นผลดีต่อชาวประมงในบริเวณบึงบอระเพ็ดนั่นเอง

เห็นได้ว่า ด้านการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติบึงบอระเพ็ดของชาวประมงหรือประชาชนในบริเวณบึงบอระเพ็ด ส่วนใหญ่มีความเห็นในแนวทางการช่วยเหลือทางราชการในการจัดการ และการอนุรักษ์พื้นที่บึงบอระเพ็ด ทั้งนี้ก็เป็นผลดีต่อประชาชนหรือชาวประมงที่อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่บึงบอระเพ็ดนั่นเองด้วย

3.3.2.15 ด้านการบำรุงรักษาพื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติบึงบอระเพ็ดโดยประชาชนหรือชาวประมงที่อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่บึงบอระเพ็ด จากแบบสอบถามชาวประมงหรือประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติบึงบอระเพ็ดนั้น ในด้านการบำรุงรักษาพื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติบึงบอระเพ็ดให้มีสภาพสมบูรณ์ตามธรรมชาตินั้น ประชาชนหรือชาวประมงส่วนใหญ่มีความเห็นร่วมกันในการบำรุงรักษาพื้นที่บึงบอระเพ็ด คือ การร่วมมือและช่วยเหลือกับเจ้าหน้าที่ของทางราชการในการจัดการและการอนุรักษ์บึงบอระเพ็ดให้มากที่สุด โดยเห็นว่าการช่วยกันสอดส่องดูแล เป็นหูเป็นตาให้กับเจ้าหน้าที่ของทางราชการ รวมถึงการปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบในการดูแลรักษาบึงบอระเพ็ดของทางราชการอย่างเคร่งครัดด้วย

โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านกฎหมาย ประชาชนหรือชาวประมงส่วนใหญ่มีแนวความคิดว่า ผู้ที่ทำลายหรือก่อความเสียหายต่อบึงบอระเพ็ดนั้น ควรมีการจับกุมและลงโทษตามกฎหมายอย่างจริงจัง แต่การห้ามจับปลาหรือสัตว์น้ำในบริเวณบึงบอระเพ็ดอีกต่อไป รวมถึงการห้ามเข้าเขตพื้นที่บึงบอระเพ็ดนั้น ชาวประมงหรือประชาชนส่วนใหญ่มีแนวความคิดเห็นร่วมกันว่า เป็นการกำหนดโทษที่รุนแรงเกินไปสำหรับชาวประมงที่ต้องอาศัยการประมงในบริเวณบึงบอระเพ็ดในการทำมาหากินเลี้ยงชีพตนเองและครอบครัว

จากความคิดเห็นของประชาชนหรือชาวประมงในด้านการบำรุงรักษาพื้นที่ชุ่มน้ำบึงบอระเพ็ดนั้น เห็นได้ว่า ชาวประมงและประชาชนในท้องถิ่นที่มีความต้องการในการร่วมมือและสนับสนุนหน่วยงานทางราชการในการจัดการ ดูแล และการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำบึงบอระเพ็ดเป็นอย่างดี ทั้งนี้ก็เป็นผลดีต่อชาวประมงหรือประชาชนที่อาศัยและใช้ประโยชน์จากบึงบอระเพ็ดเองด้วย แต่การกำหนดโทษทางกฎหมายที่รุนแรงเกินไป เช่น การห้ามเข้าเขตในบริเวณบึงบอระเพ็ด การจำกัดเวลาในการทำการประมงเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นโทษที่รุนแรงและหนักสำหรับชาวประมง เพราะถือได้ว่าเป็นการตัดช่องทางทำมาหากินของชาวประมงหรือประชาชนในบริเวณบึงบอระเพ็ด เพราะชาวประมงหรือประชาชนในบริเวณบึงบอระเพ็ดส่วนใหญ่มีความรู้ น้อยและฐานะยากจน

ดังนั้น แนวทางการบำรุงรักษาพื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติบึงบอระเพ็ดสำหรับชาวประมงหรือประชาชนในบริเวณบึงบอระเพ็ดที่สามารถกระทำได้ คือ การมีส่วนร่วมกับทางหน่วยงานทาง ราชการที่จัดการและดูแลบึงบอระเพ็ดในด้านต่าง ๆ รวมถึงการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดด้วย

จากการศึกษาทั้งทางด้านข้อมูลเอกสารและภาคสนามของพื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติบึงบอระเพ็ด จังหวัด นครสวรรค์ สามารถวิเคราะห์และสรุปถึงสภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขของพื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติบึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์ ได้คือ

1. สภาพปัญหาด้านการใช้ประโยชน์ในบริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติบึงบอระเพ็ด ปัญหาด้านการใช้ประโยชน์ของบึงบอระเพ็ดที่สำคัญ คือ

1.1 การใช้ทรัพยากรสัตว์น้ำในบริเวณบึงบอระเพ็ดมากเกินไป ทั้งนี้ เนื่องจากปริมาณปลาหรือสัตว์น้ำในบริเวณบึงบอระเพ็ดมีอยู่มากมาย และบึงบอระเพ็ดเองก็มีพื้นที่กว้างใหญ่ ทำให้มีการจับปลาหรือสัตว์น้ำกันมากมาย และทางหน่วยงานทางราชการที่รับผิดชอบควบคุมดูแลไม่ทั่วถึง จึงทำให้มีการใช้ทรัพยากรสัตว์น้ำอย่างไม่เหมาะสม อันเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ปริมาณปลาหรือสัตว์น้ำในบริเวณบึงบอระเพ็ดเริ่มมีปริมาณที่ลดน้อยลง

1.2 การใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่ผิดประเภทหรือผิดกฎหมาย เนื่องจากบริเวณพื้นที่บึงบอระเพ็ดมีจำนวนและชนิดพันธุ์ของปลาและสัตว์น้ำมากมายหลายชนิด ทำให้ความต้องการของตลาดในสินค้าผลิตผลจากสัตว์น้ำเพิ่มมากขึ้น ชาวประมงจึงต้องทำการประมงเพื่อสนองความต้องการของตลาดและเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวมากขึ้นด้วย ซึ่งหากอาศัยเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่ทางราชการกำหนดนั้นก็ไม่สามารถจับปลาหรือสัตว์น้ำในปริมาณมากในระยะเวลาสั้นๆ จึงอาศัยเครื่องมือหรืออุปกรณ์บางประเภทที่ผิด

กฎหมายเช่น เครื่องมือช้อนปลาหรืออวนบางชนิดในการจับปลา ซึ่งมีผลทำให้ปริมาณปลาและพันธุ์สัตว์น้ำอื่น ๆ ในบริเวณบึงบอระเพ็ดลดน้อยลงไป ทำให้ก่อผลกระทบต่อพันธุ์ปลาต่าง ๆ และคุณภาพชีวิตของชาวประมงในบริเวณบึงบอระเพ็ดด้วย

1.3 การบุกรุก รุกล้ำ โดยการปลูกสิ่งก่อสร้างหรือปล่อยสัตว์น้ำของชาวประมงและประชาชนที่อาศัยบริเวณโดยรอบพื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติบึงบอระเพ็ด เนื่องจากความอุดมสมบูรณ์ของบึงบอระเพ็ด ทำให้มีประชาชนและชาวประมงเข้ามาอาศัยและทำมาหากินในบริเวณบึงบอระเพ็ดเพิ่มขึ้น จึงมีการสร้างสิ่งก่อสร้างหรือปล่อยสัตว์น้ำขึ้น ซึ่งสิ่งก่อสร้างหรือปล่อยสัตว์น้ำเหล่านี้ทำให้สภาพของบึงบอระเพ็ดดีขึ้นจากการขุดลอก อันทำให้ส่งผลกระทบต่อวงจรชีวิตของพันธุ์ปลาและสัตว์น้ำอื่น ๆ ในอาศัยบริเวณเหล่านั้นเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยและที่หากินของสัตว์น้ำเหล่านั้น ทำให้เป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพวงจรชีวิตของสัตว์น้ำ อันมีผลทำให้สัตว์น้ำในบริเวณบึงบอระเพ็ดลดน้อยลง

โดยสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้นนั้น ทางกรมประมงโดยศูนย์พัฒนาประมงน้ำจืดนครสวรรค์ ได้มีการวางแผนงานและกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาด้านการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสัตว์น้ำในบริเวณบึงบอระเพ็ด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดทำแผนงานจัดการพัฒนาบึงบอระเพ็ด และการดำเนินการในการแก้ไขปัญหาข้างต้นนั้น คือ

1. การบำรุงรักษา ปรับปรุงสภาพของบึงบอระเพ็ดให้เหมาะต่อการเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยและแหล่งหากินของพันธุ์ปลาและสัตว์น้ำที่อาศัยอยู่ในบริเวณบึงบอระเพ็ด รวมไปถึงการส่งเสริมการขยายชนิดพันธุ์ปลาและพันธุ์สัตว์น้ำอื่นให้มีปริมาณที่เพิ่มมากขึ้นทุก ๆ ปี ทั้งนี้เพื่อเป็นการส่งเสริมการประมงท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตของชาวประมงที่อาศัยในบริเวณโดยรอบบึงบอระเพ็ดให้ดีขึ้นอีกทางหนึ่งด้วย

2. การส่งเสริมให้ชาวประมงในบริเวณบึงบอระเพ็ดได้มีอาชีพเสริมในระหว่างช่วงปลาวางไข่ โดยทางกรมประมงได้มีการวางแผนการก่อสร้างบ่อเลี้ยงปลาเชิงพาณิชย์ให้ชาวประมงในช่วงระยะเวลาดังกล่าวเพื่อให้ชาวประมงสามารถทำการประมงได้ตลอดทั้งปีและยกระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงในบึงบอระเพ็ดด้วย

3. การควบคุมการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสัตว์น้ำของชาวประมงในบริเวณบึงบอระเพ็ด เนื่องจากในเขตบริเวณบึงบอระเพ็ดนั้น ได้มีการเพาะเลี้ยงและอนุรักษ์พันธุ์ปลาหายากบางชนิด และพันธุ์ปลาที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจของประเทศ จึงมีความจำเป็นต้องมีการกำหนดเขตหรือบริเวณของบึงบอระเพ็ดออกเป็น 2 เขต คือ เขตที่ 1 ซึ่งเป็นเขตหวงห้ามไม่ให้มีการทำการประมงโดยเด็ดขาด และเขตที่ 2 เป็นเขตที่อนุญาตให้ชาวประมงทำการประมงได้ โดยใช้เครื่องมือบางชนิดตามที่กำหนดไว้ ซึ่งถือว่าเป็นการควบคุมการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสัตว์น้ำให้เป็นไปอย่างเหมาะสมควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำในเขตบึงบอระเพ็ดด้วย

แนวทางการแก้ไขสภาพปัญหาด้านการใช้ประโยชน์ทรัพยากรสัตว์น้ำในบริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติ บึงบอระเพ็ด เห็นได้ว่า ทางศูนย์พัฒนาประมงน้ำจืดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการ จัดการดูแลการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสัตว์น้ำ ได้มีการจัดการวางแผนการใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดทำแผนงานจัดการบึงบอระเพ็ดและการดำเนินโครงการต่าง ๆ ที่ได้วางไว้ อีกทั้งชาว ประมงและประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณบึงบอระเพ็ดเองก็ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานราชการในการใช้ ประโยชน์จากทรัพยากรสัตว์น้ำเป็นอย่างดีด้วย

2. สภาพปัญหาด้านการอนุรักษ์บริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติบึงบอระเพ็ด ปัญหาสำคัญที่เป็น อุปสรรคในด้านการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติที่ยังไม่สามารถประสบความสำเร็จเท่าที่ควร กล่าวคือ

2.1 ปัญหาด้านการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสัตว์น้ำในบึงบอระเพ็ดที่มากขึ้นไป ซึ่งถึงแม้ ว่าเป็นปัญหาทางด้านการใช้ประโยชน์แต่ก็ส่งผลกระทบต่อการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติบึงบอระเพ็ด เนื่อง จากการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสัตว์น้ำที่มากขึ้นไปและขาดความเหมาะสม ทำให้ปริมาณปลาหรือสัตว์น้ำ ในบึงบอระเพ็ดมีจำนวนลดน้อยลง มีผลทำให้ระบบนิเวศน์ของบึงบอระเพ็ดมีสภาพที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย นอกจากปัญหาการใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์บางชนิดในการจับสัตว์น้ำ เช่น การใช้ไฟฟ้าช็อตปลา หรือการก่อสร้างปลุกสร้างในบริเวณบึงบอระเพ็ด การสร้างบ่อล่อสัตว์น้ำโดยไม่ได้รับอนุญาตก็มีผลทำให้เกิดสภาพความ เปลี่ยนแปลงของบึงบอระเพ็ดทั้งสิ้น ส่งผลให้การอนุรักษ์ชนิดพันธุ์ปลาบางชนิดที่หายากและมีคุณค่าทาง เศรษฐกิจได้รับผลกระทบจากการกระทำดังกล่าวด้วย จากสภาพปัญหาการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสัตว์น้ำ ดังกล่าวทำให้เกิดปัญหาทางด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำตามมาด้วย

2.2 ปัญหาด้านเศรษฐกิจสังคมของชาวประมงและประชาชนในบริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติ บึงบอระเพ็ด ชาวประมงที่อาศัยในบริเวณบึงบอระเพ็ดส่วนใหญ่อาศัยในบริเวณนี้มานานหลายชั่วอายุคน และอาศัยการทำประมงน้ำจืดเพื่อเลี้ยงชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัว ประกอบกับมีฐานะยากจนและความรู้ ต่ำทำให้ไม่สามารถประกอบอาชีพอื่นใดได้ นอกจากการทำประมงน้ำจืดและการประกอบอาชีพเกษตร กรรมเล็กน้อย ดังนั้นในช่วงระยะเวลาปลาวางไข่ ทางหน่วยงานทางราชการจึงได้มีการจำกัดบริเวณหรือเขตใน การทำการประมง ทำให้ชาวประมงในบริเวณบึงบอระเพ็ดได้รับความเดือดร้อนและไม่สามารถประกอบอาชีพ อื่นเสริมรายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ จึงต้องทำการลักลอบจับปลาในฤดูวางไข่ ประกอบกับบริเวณบึง บอระเพ็ดนั้นมีเนื้อที่กว้างใหญ่ ทำให้หน่วยงานทางราชการมีความยากลำบากต่อการจับกุมและป้องกันการ ลักลอบจับปลาหรือสัตว์น้ำในบริเวณบึงบอระเพ็ด

ส่วนปัญหาทางการเมืองที่ก่อให้เกิดปัญหาทางการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติบึงบอระเพ็ด นั้นมีน้อยมากและเกิดจากนายทุนที่ส่งเสริมหรือยุยงชาวประมงในบริเวณบึงบอระเพ็ดทำการลักลอบจับปลา หรือสัตว์น้ำในบริเวณบึงบอระเพ็ด จากสภาพปัญหาด้านการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติบึงบอระเพ็ดกรม ประมงโดยศูนย์พัฒนาประมงน้ำจืดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงในการจัดการและการ อนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติบึงบอระเพ็ด ได้มีแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ๗ ที่เป็นอุปสรรคต่อการอนุรักษ์ พื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติบึงบอระเพ็ด ดังนี้

1. แนวทางแก้ไขในด้านปัญหาที่เกิดจากการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสัตว์น้ำของบึง บอระเพ็ด เช่น การจับปลาหรือสัตว์น้ำในปริมาณมากเกินไป การใช้อุปกรณ์หรือเครื่องมือที่ผิด ประเภทหรือผิดกฎหมายในการจับสัตว์น้ำ การก่อสร้างหรือการสร้างบ่อล่อสัตว์น้ำโดยไม่ได้รับอนุญาต เป็นต้น ซึ่งสภาพปัญหาเหล่านี้ ทางกรมประมงโดยศูนย์พัฒนาประมงน้ำจืดนครสวรรค์ได้เร่งดำเนินการตาม แผนงานที่ได้วางไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแผนงานจัดการพัฒนาบึงบอระเพ็ดที่มุ่งเน้นการจัดการใช้ ประโยชน์อย่างเหมาะสม ประกอบกับการเอาใจจริงเอาใจต่อการปฏิบัติหน้าที่โดยเฉพาะการจับกุมผู้ฝ่าฝืน กฎหมายประมงหรือระเบียบกฎหมายที่กำหนดไว้ส่งผลให้การอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำในบึงบอระเพ็ดประสบ ผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ด้วย

2. แนวทางแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ทางกรมประมงโดยศูนย์พัฒนา ประมงน้ำจืดนครสวรรค์ ได้มีการวางแผนงานโดยเฉพาะการสร้างบ่อเลี้ยงปลาเชิงพาณิชย์ให้กับชาวประมง และประชาชนในพื้นที่เพื่อเป็นการส่งเสริมรายได้อีกทางหนึ่ง นอกจากการประกอบอาชีพประมงในบึง บอระเพ็ด ตลอดจนการส่งเสริมอาชีพอื่น ๆ และการให้การศึกษาแก่ชาวประมงและประชาชนโดยรอบบึง บอระเพ็ด ได้มีอาชีพเสริมในการเลี้ยงตนเองและครอบครัว อันเป็นแนวทางที่สำคัญประการหนึ่งในการแก้ไข สภาพความยากจนของชาวประมงและประชาชนในบึงบอระเพ็ดให้มีฐานะและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทำให้ลด ปัญหาเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของชาวประมงและประชาชนโดยรอบบึงบอระเพ็ด

2.3 ปัญหาทางด้านกฎหมายที่บังคับใช้กับพื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติบึงบอระเพ็ด กฎหมายที่ บังคับใช้ในการจัดการและการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติบึงบอระเพ็ด คือ พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 ซึ่งบริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติบึงบอระเพ็ดนั้น ชาวประมงส่วนใหญ่มีความรู้ต่ำและฐานะยากจน ประกอบกับลักษณะการทำประมงน้ำจืดของชาวประมงส่วนใหญ่เพียงเพื่อเลี้ยงตนเองและครอบครัวเท่านั้น ไม่ได้มีลักษณะเป็นการประมงในเชิงพาณิชย์แต่ประการใด จึงทำให้เนื้อหาของกฎหมายตามพระราช บัญญัติฉบับนี้ยังมีความชัดเจนและเหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่และลักษณะการทำประมงของชาวประมง ในบริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติบึงบอระเพ็ดมากพอสมควร แต่สภาพปัญหาด้านกฎหมายที่เกิดขึ้นมีผลทำให้ ด้านการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติบึงบอระเพ็ดไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร คือ สภาพบังคับของพระราช

บัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 ฉบับนี้ กล่าวคือ สภาพบังคับของกฎหมายนี้โดยเฉพาะเรื่องลักษณะการลงโทษ ตามกฎหมายนั้นยังขาดความหนักแน่นและชัดเจนในการลงโทษผู้ฝ่าฝืนหรือผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการทำ การประมงตามกฎหมายประมงฉบับนี้ ซึ่งทำให้ผู้ฝ่าฝืนหรือผู้กระทำความผิดขาดความยำเกรงต่อกฎหมาย บ้านเมืองและมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับการประมงในบริเวณบึงบอระเพ็ดซ้ำอยู่เสมอ จากลักษณะ ดังกล่าวสร้างความยากลำบากต่อการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบในการดูแลรักษาและ อนุรักษ์สัตว์น้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติบริเวณบึงบอระเพ็ดให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้วางไว้

แนวทางแก้ไขปัญหาด้านกฎหมายที่บังคับใช้กับพื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติบึงบอระเพ็ดก็เป็นอีก แนวทางหนึ่งที่สำคัญในการช่วยเสริมสร้างให้การอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติบึงบอระเพ็ดประสบผลสำเร็จ มากขึ้น โดยเฉพาะพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 นั้น แม้ว่าเป็นกฎหมายเก่าและค่อนข้างล้าสมัย แต่ สามารถนำมาบังคับใช้กับพื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติบึงบอระเพ็ดได้ดี เนื่องจากลักษณะของชาวประมงของบึง บอระเพ็ดนั้นเป็นลักษณะการประมงน้ำจืดเพื่อยังชีพมากกว่าในเชิงพาณิชย์ เครื่องมืออุปกรณ์ทำการประมง เป็นลักษณะเครื่องมือพื้นบ้านมากกว่าอาศัยเทคโนโลยีที่ทันสมัยแต่ประการใด ทำให้กฎหมายประมงดังกล่าว ครอบคลุมและบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่สภาพบังคับของกฎหมายประมงดังกล่าวยังขาดความ ชัดเจนและหนักแน่น โดยเฉพาะเรื่องโทษผู้ฝ่าฝืนหรือผู้กระทำความผิดไม่ได้เกรงกลัวต่อกฎหมายเท่าที่ควร ทำให้มี การกระทำความผิดซ้ำเรื่อยมา ซึ่งแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวทางกรมประมงโดยศูนย์พัฒนาประมง น้ำจืดนครสวรรค์ก็ได้วางมาตรการเสริมกฎหมายประมงโดยหากปรากฏพบว่า ผู้ฝ่าฝืนหรือผู้กระทำความผิด ได้กระทำความผิดซ้ำก็จะทำการบันทึกไว้เพื่อพิจารณาการออกใบอนุญาตในการให้สิทธิในการทำการประมง ในบึงบอระเพ็ดต่อไป ซึ่งก็เป็นแนวทางที่เสริมมาตรการทางกฎหมายให้การอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำในบึง บอระเพ็ดประสบผลสำเร็จมากขึ้น

สำหรับแนวทางของประชาชนที่อาศัยโดยรอบบริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำบึงบอระเพ็ดและชาวประมงที่ อาศัยบึงบอระเพ็ดเป็นแหล่งทำมาหากินและแหล่งที่อยู่อาศัยนั้น ในด้านการใช้ประโยชน์และด้านอนุรักษ์ ทรัพยากรสัตว์น้ำ รวมถึงพื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติบึงบอระเพ็ดนั้น ประชาชนและชาวประมงส่วนใหญ่มีความ สนใจและให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของศูนย์พัฒนาประมงน้ำจืดนครสวรรค์เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นโยบายหรือโครงการต่าง ๆ ที่ทางราชการที่วางแผนงานไว้ โดยให้ประชาชนและชาวประมงเข้ามามีส่วนร่วม ในการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติบึงบอระเพ็ด ประชาชนและชาวประมงเหล่านี้ก็ สามารถตอบสนองแผนงานโดยร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานทางราชการได้เป็นอย่างดีตามแผนงานหรือ นโยบายที่กำหนดไว้

ส่วนในด้านกฎหมายนั้น เนื่องจากสภาพเนื้อหาของพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 ที่บังคับใช้ในพื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติบึงบอระเพ็ดนั้น ถึงแม้จะเป็นกฎหมายเก่าและค่อนข้างล้าสมัย เมื่อเทียบกับสถานการณ์ในปัจจุบัน แต่สำหรับพื้นที่บึงบอระเพ็ดถือได้ว่ายังมีความเหมาะสมอยู่มาก เนื่องจากสภาพชีวิตและลักษณะการทำประมงของชาวประมงในบริเวณบึงบอระเพ็ดยังมีความสอดคล้องกับลักษณะของเนื้อหาสาระตามกฎหมายฉบับนี้ จึงทำให้ประชาชนและชาวประมงส่วนใหญ่ที่อาศัยในบริเวณบึงบอระเพ็ดนี้ปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ และระเบียบต่าง ๆ ที่ทางศูนย์พัฒนาประมงน้ำจืดนครสวรรค์กำหนดไว้ในการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติได้เป็นอย่างดี มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่มีการฝ่าฝืนและกระทำความผิดตามกฎหมายประมงและมักจะเป็นผู้ฝ่าฝืนหรือกระทำความผิดกลุ่มเดิม ซึ่งทำให้หน่วยงานทางราชการที่รับผิดชอบในพื้นที่ชุ่มน้ำบึงบอระเพ็ดต้องเข้มงวดและดำเนินการกับผู้ฝ่าฝืนหรือผู้กระทำความผิดตามกฎหมายอย่างจริงจัง

กล่าวโดยสรุป จากลักษณะสภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขสภาพปัญหาทั้งทางด้านการใช้ประโยชน์และด้านอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำและบริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติบึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์ ทั้งภาครัฐและประชาชน เห็นได้ว่า ลักษณะการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติบึงบอระเพ็ดนั้นมีความร่วมมือกันทั้ง 2 ส่วน คือ กรมประมง โดยศูนย์พัฒนาประมงน้ำจืดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบพื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติบริเวณบึงบอระเพ็ดกับประชาชนในพื้นที่บึงบอระเพ็ด รวมถึงชาวประมงที่อาศัยบึงบอระเพ็ดในการใช้บึงบอระเพ็ดเป็นแหล่งทำมาหากินและที่อยู่อาศัยในการจัดสรรและวางกรอบลักษณะการใช้ประโยชน์ของประชาชนและชาวประมงในพื้นที่ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในบริเวณบึงบอระเพ็ดให้เป็นไปอย่างเหมาะสม เพื่อให้เป็นไปตามหลักการใช้อย่างยั่งยืน หรือหลักการใช้อย่างชาญฉลาด (WISE USE) ตามอนุสัญญาแรมซาร์ด้วย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย